

SÚWRETLEW ÓNERI

*Uliwma orta bilim beriw mektepleriniñ
2-klasi ushin sabaqlıq*

Qayta islengen hám toliqtirilgan besinshi basılımi

*Ózbekstan Respublikası Xalıq bilimlendiriw
ministrliği tárepinen tastıyqlanğan*

**Sholpan atındaǵı baspaxana-koncern dóretiwshilik úyi
Tashkent — 2018**

UOK 372.87=512.121(075)
KBK 85.15ya71
S22

Avtorlar:

**M. Isaqova, R. Hasanov, B. Haydarov,
A. Sulaymanov, S. Jumaniyazova, A. Roziqov**

Pikir bildiriwshiler:

R. Xudayberganov — Ózbekstan xalıq xudojnigi, K. Behzod atındaǵı Milliy súwretshilik hám dizayn institutı professorı;
G. Zulxaydarova — Respublika Bilimlendiriw orayınırın metodisti;
N. Haytanova — Tashkent qalası, Mirza Uluǵbek rayonı 187-sanlı mekteptiń muǵallimi;
B. Yunusova — Tashkent qalası, Yunusabad rayonı 43-mekteptiń muǵallimi.

SHÁRTLÍ BELGILER:

– jedellestiriwshi sorawlar

– úyreniw hám yadta saqlaw zárúr

– ámeliy shınıǵıw hám tapsırmalar

– úyge berilgen tapsırmalar

– qızıqlı tapsırmalar

– intalı balalar ushın tapsırmalar

– tákirarlaw ushın sorawlar

– sabaq tamamlandı

«Respublika maqsetli kitap qorı qarjıları esabınan basıp shıǵarıldı».

© M. Isaqova hám basqalar., 2018

© Sholpan atındaǵı BKDÚ, 2016

Qaraqalpaqshaǵa awdarma

© Sholpan atındaǵı BKDÚ, 2018

© «Bilim» baspası, 2018.

ISBN 978-9943-05-832-3

I SHEREK

P. Toxirov. *Altin g'uz*

Bul sherekte siz:

- qara qálem, qılqálem hám boyawlar menen islewdi dawam ettiresiz.
- tiykarǵı reńlerden tuwındı reńlerdi payda etiwge tiyisli bilimlerińizdi jetilistiresiz;
- tábiyat kórinisleriniń súwretin salasız;
- ámeliy kórkem-óner haqqında túsinikke iye bolasız;
- xudojnikler tárepinen islengen natyur-mortlardı túsinip úyrenesiz.

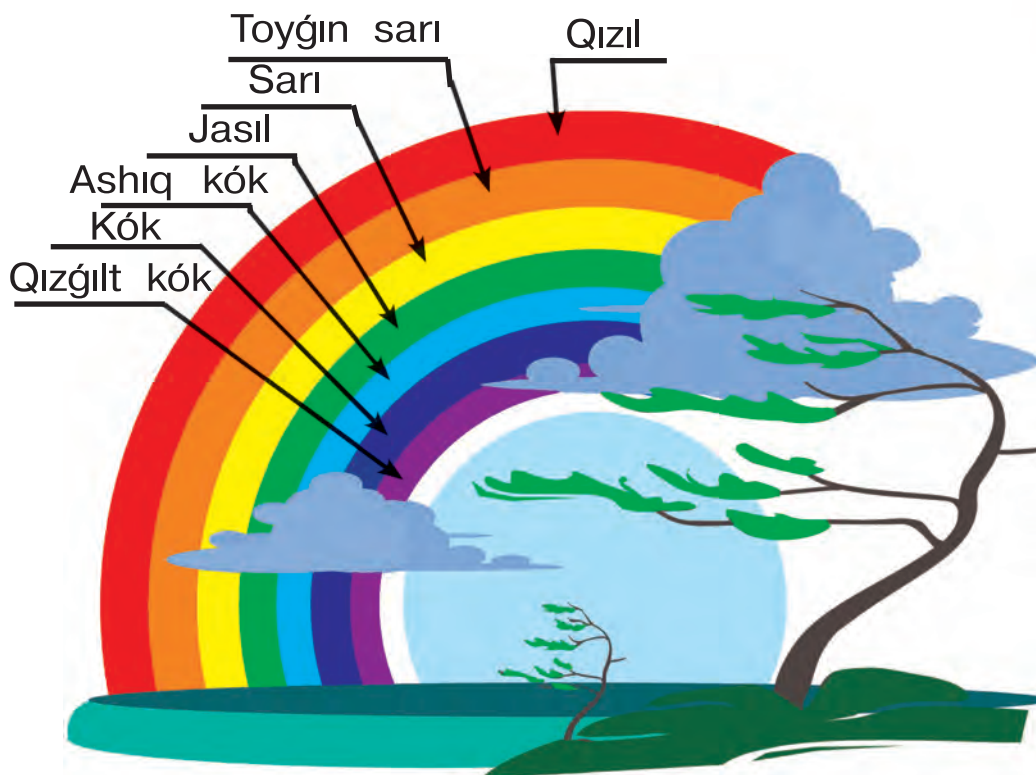
1-SENTYABR — ÓZBEKSTAN ĜÁREZSIZLIGI KÚNI

«Ezgulik arkasi» — Ĝárezsizlik may-
danındaĝı músinshilik kompoziciyası.

REŃ HÁM TÚSLER

1. Ayqulaq aspanda qashan payda boladi?
2. Ayqulaq qanday reńlerden ibarat?

Álem reńlerge toli. Biraq tábiyatta úsh tiy-kargı reńler: sari, qizil hám kók reńler boladi. Qalğan reńler bolsa, sol reńlerdi bir-birine qosıw nátiyjesinde payda etiledi.

Tiykarǵı reńler.

Sarı.

Qızıl.

Kók.

Tiykarǵı reńlerdiń túsleri.

Boyawǵa kóbirek suw qosılsa ashıq reńler — **reń túsleri** payda boladı.

Sarı

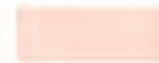
Ashıq sarı

Qızıl

Ashıq qızıl

Kók

Ashıq kók

Salınǵan súwretti boyawda akvarel boyawları qollanıladı.

Akvarel — suwda eriytuǵın boyaw.

Reńlerdiń nıshanlıq maǵanası:

Súwretlew ónerinde reńlerdiń nıshanlıq maǵanalarınan da paydalanıladı:

— ana tábiyat nıshanı;

— aspan, kosmos, tınıshlıq nıshanı;

— jeńis, jalın, shadlıq nıshanı;

— muqáddes, jaqtılıq, quyash nıshanı;

— matam, qorqıw, túskinlik nıshanı;

— páklik, erkinlik, baxıt nıshanı.

Qılqálemdi uslaw.

Úlken bet
boyalǵanda.

Jińishke, tar jerler
boyalǵanda.

Qaysı reńdi unatasız? Ne ushın? Túsindirip beriń.

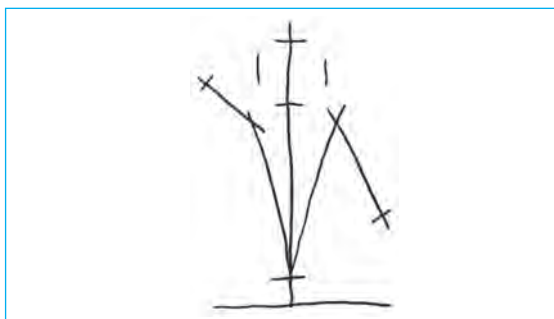

Súwret salıwdıń tiykarǵı basqıshları.

1-basqısh. Súwretti qaǵazǵa jaylastırıw hám ólshemlerin belgilew.

Sızılıp atırǵan zattıń biyikligi hám eni sa-
lıstırılıp, súwret qaǵazǵa uzınına yamasa
kesesine jaylastırılıwı anıqlanadı. Zattıń ornı,
forması, biyikligi, eni hám óz ara qatnasları
anıqlanadı. Súwret qaǵazdıń ortasına sızıladı.

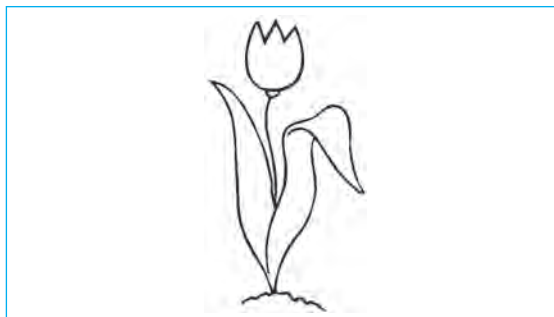
2-basqısh. Qálem menen úlgisin islew.

Zattıń dúzilisi, bólekleriniń jaylasıwı anıq-
lanadı hám járdemshi sızıqlar menen sızıladı.

3-basqish. Súwretti qálem menen juwmaqlaw.

Sızılıp atırǵan zattiń mayda bólekleri qálemde islenedi. Járdemshi sızıqlar óshirip taslanadı.

4-basqish. Boyawlar menen islew.

Súwretke dáslep ashıq, keyin toyǵın boyawlar beriledi. Sońında súwrettiń bóleklerine anıqlıq kirkizilip boyaladı.

Súwret salıp atırǵanıńızda joqarıdaǵı kórsetpelerge ámel etiń.

Súwrettiń qaǵazdaǵı ornı qalay anıqlanadı?

MIYWELERDIŃ SÚWRETIN SALÍW

Ў. Abdurahmonov. *Gúz jemisleri*

Xudojnik Ўafur AbdurahmonovtiŃ natyurmortında gúzgi miywelerden alma, almurt, qáreli, palız eginlerinen ġarbız hám qawın súwretlengen. OlardıŃ forması hám reŃlerin dıqqat penen baqlaŃ. Siz de salıp atırġan súwretiŃizde sonday reŃlerden paydalanıwġa háreket etiŃ.

Natyurmort — «jansız tábiyat»tín súwreti. Onda úy-ruwzigershilik buyımları, miyweler, palız eginleri, gúller sıyaqlı zatlar súwretlenedi.

A. Bakirov. *Anarlar*

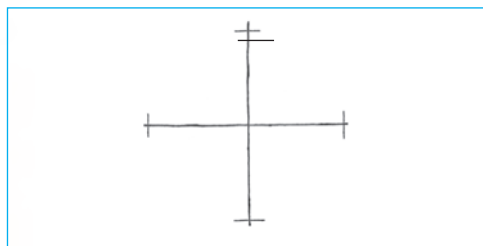
Yu. Elizarov. *Qawınlar*

Miywe hám buyımlardıń súwretlerin bólek-bólek salıw basqışları.

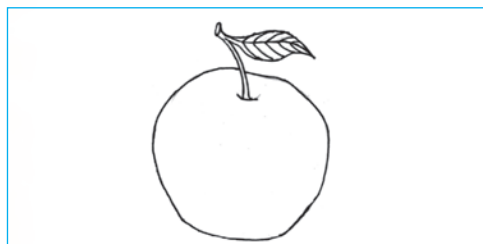
Almanıń súwretin salıw basqışları.

Súwretti qağazda jaylastırıw.

Súwrettiń úlgisin islew.

Súwretti qálemde juwmaq-law, sızıqlardı óshiriw.

Ashıq reńlerde boyaw.

Toygın reńlerde boyaw.

Súwretti reńli etip boyaw.

A. Ikromjonov. *Juzim ham almurtlar*

Gúz jemisleri súwretlengen natyurmort salıw kóplegen xudojniklerdiń jaqsı kóre- tuǵın teması. Xudojnik A. Ikromjonov ta gúzgi miywelerdi sheberlik benen súwretlegen.

Dóretpede almurt, alma, júzim sıyaqlı miywelerdiń reńleri sheberlik penen salınǵan. Olar tap janińda turǵanday tásir oyatadı.

Alma, ǵarbız hám gúzeden ibarat bolǵan natyurmort súwretin salıń.

Jansız zatlar súwretlengen súwret qalay ataladı?

Miyweler hám milliy idistan payda bolgan natyurmort ápiwayılıǵı menen súwret salıwda qıyınshılıq tuwdırmaydı. Súwret salıp atırǵanıńızda bul natyurmorttan da paydalanıwıńız múmkin.

1. Klasta sizılǵan natyurmorttı akvarel boyawları menen boyań.

2* .Miyweler hám milliy idistan payda bolǵan natyurmort súwretin salıń.

PEYZAJ SÚWRETIN SALÍW

F. Abdurahmonov. *Gúzgi kórinis*

Kim qalada, kim awilda jasaydı. Hár kimniń ózi tuwılıp ósken jeri ózine jaqsı kórinedi. Qalalar keń kósheleri, zamanagóy kópirleri, biyik imaratları menen ajralıp turadı.

Ǵárezsizlik sharapatı menen kóplegen turaq jaylar hám keń kósheler qurıldı.

1. Súwretlerde neler kórsetilgen?
2. Qala hám awıldıń bir-birinen qanday parqı bar?
3. Óz qalańız (awılıńız) haqqında aytıp beriń.

Súwret salıwdıń ápiwayı qaǵıydaları.

Jerde tik turǵan zattıń qaǵazdaǵı súwreti de tik boladı.

Zatlar súwret salıwshıdan birdey uzaqlıqta turǵan bolsa, olardıń qaǵazdaǵı súwretleriniń qatnası haqıyqıy ólshemleri sıyaqlı boladı.

Naduris.

Duris.

Birdey zatlar súwret salıwshıdan hár túrli uzaqlıqta tursa, jaqındaǵısı qaǵazda úlke-nirek, uzaqtaǵısı kishirek súwretlenedi. Bul súwretlew ónerinde perspektiva dep ataladı.

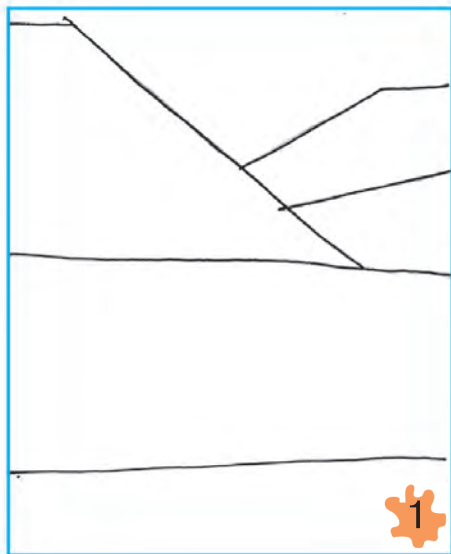
Naduris.

Duris.

Terekler, ot-shópler hám gúller menen qaplangán kórinis súwretin salıw basqışları.

Tómendegi súwret hám fotosúwretke itibar berseñiz, uzaqtağı terekler kishireyip kórinetuğınlıǵınıń gúwası bolasız.

Óziñiz unatqan tábiyat kórinisi súwretin salıń. Súwretti salıwda perspektivaǵa ámel etiń.

1. Perspektiva degen ne?
2. Zat kózge jaqın yamasa uzaq turǵanlıǵına qarap qalay súwretlenedi?

1. Klasta islengen peyzaj súwretti islewdi dawam ettiriń hám onı akvarelde boyañ.
- 2*. «Qalamızdıń (awılımızdıń) kósheleri» temasında óz betiñizshe súwret salıń.

USTAZLAR BAYRAMINA QUTLIQLAW ESKIZIN ISLEW

1-oktyabr — muğallim hám ustazlar kúni. Ustazlarımız bizlerge oqıw hám jazıwdı úyretedi. Keleshekte jaqsı insan bolıp jetilisiwimizdi támiyinleydi. Bul bayramda olardı qutliqlawdı umıtpawımız kerek.

1. Qutliqlawlarda nelerdi kórsetiw múmkin?
2. Jáne qanday qutliqlawlardı bilesiz?

Qutliqlaw eskizin islew basqishlari.

Súwret ólshemlerin belgilew.

Súwrettiń úlgisin islew.

Súwretti qálemde juwmaqlaw.

1-oktyabr

Súwretti reńler menen boyap juwmaqlaw.

Úlgiler tiykarında ustazlar kúnine baǵışlanǵan «Bayramıńız múbárek bolsın» qutlıqlawınıń eskizin isleń. Bul qutlıqlawǵa ustazińızǵa atalǵan jaqsı tileklerińizdi de jazıp qoyıwıńız múmkin. Tek ǵana olar júdá qısqa hám shın kewilden bolıwına itibar qaratiń. Mısal ushın: «Bayramıńız benen», «Birinshi ustazıma arnayman».

Klasta islengen qutlıqlaw eskizin juwmaqlań.

«BAWÍRSAQ» ERTEGI TIYKARÍDA MÚSIN ISLEW

Bawirsaq

(Ertek)

Men bawirsaq, bawirsaq,
Sıpiradağı un-urpaq.
Sıpirıp aldı
Qaymaqqa hám qardı.
Pisirdi tabada,
Suwitti hawada.
Qashıp kettim atamnan,
Qashıp kettim apamnan.
Sennen bolsa qoyanjan,
Qashıp ketiw hesh
gáp emes.

Bawırsaqtıń jolında qasqır hám ayıw da ushırasıptı. Olardan da qosıq aytıp qutılıp qalıptı. Biraq oǵan ushırasqan túlki hiylekerlik etipti:

— Qulaǵım jaqsı esitpeydi. Qáne tumsıǵıma otırıp, qosıq aytıp ber, — depti.

Bawırsaq túlkiniń tumsıǵına shıǵıp, endi qosıq ayta baslaǵanda, túlki onı hap etip, jep qoyıptı.

Berilgen súwretlerden paydalanıp bawırsaq ertegi qaharmanlarınıń músinin isleń. Bunda olardıń bir-birine salıstırǵanda úlken-kishiligine itibar qaratıń.

Bawırsaq músinin islew basqışları.

1

Bawırsaq músinin bólimlerine say bólekler ajratıp alınadı.

2

Bawırsaq bólimlerine forma beriledi.

3

Bawırsaq bólimleri birlestiriledi hám juwmaqlap islenedi.

Súwretlerdi bir-birine salıstırǵanda belgili tártipte jaylastırıw, birlestiriw **kompoziciya** dep ataladı.

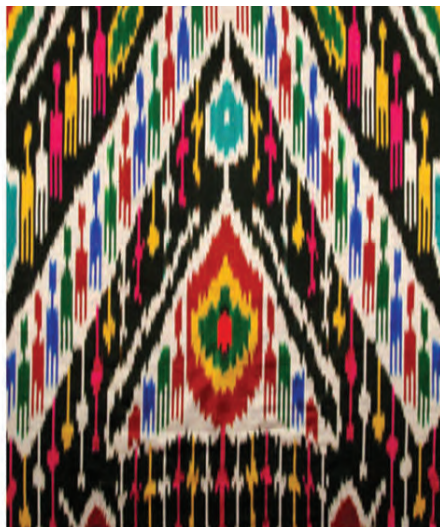

1. Berilgen súwretler boyınsha klasta islen-gen músinlerden kompoziciya dúziń.
- 2*. «Bawırsaq» ertegi boyınsha súwret salıń.

XALÍQ ÁMELIY BEZEW ÓNERI

Xaliquiń ámeliy bezew óneri turmista kóp qollaníladi. Oniń naǵıs salıw, gansh oymakerligi, aǵash oymakerligi túrleri bar. Sonday-aq, kórkem ónermentshiliktiń gúlalshılıq, zer toqıw, oyıp naǵıs salıw, kesteshilik, gilemshilik, taqıya tigiwshilik túrleri insanlar turmısınıń gózzal bolıwına xızmet etedi. Ámeliy bezew óneri Buxara, Samarqand. Qoqan, Margılan qalalarında rawajlanǵan.

1. Súwretlerde neler kórsetilgen? Olar xalıq ámeliy óneriniń qaysı túrlerine tiyisli?
2. Olardı siz qaysı jerlerde ushıratqansız?

Ámeliy bezew óneriniń túrleri.

Zergerlik.

Zer toqıwshılıq.

Gúlalshılıq.

Kesteshilik.

Oyip naʼis saliw.

Gansh oymakerligi.

Aʼgash oymakerligi.

Súwretlerde keltirilgen ámeliy bezew óneriniń úlgilerinde qollanılǵan elementler haqqında gúrriń dúziń.

Tómendegi súwretlengen zatlardıń atların ay-tıń. Olardıń forması, bezewleri hám de olar-dan qanday maqsetlerde paydalanatuǵınlıǵın túsindirip beriń.

1. Ámeliy bezew óneri túrleri rawajlanǵan qaysı qalalardı bilesiz?
2. Ámeliy bezew óneri túrlerin sanap beriń.
3. Siz jasap turǵan jerde ámeliy bezew óneriniń qaysı túri rawajlanǵan?

Ámeliy bezew óneri buyımların isleytuǵın ónermentler haqqında qısqasha gúrriń dúziń.

«GÚZ KELDI» TEMASÍDA SÚWRET SALÍW

R. Ahmedov. *Aqtasta gúz*

Úlkemizde altın gúz óz gózzallıgın jaygán. Terreklerdiń japıraqları sarı, sarğısh hám qızıl reńlerge dónip, tábiyat ózgeshe gózzallıq payda etedi. Bul gózzal kórinisti qağazda birden súwretlegiń keledi.

Ózbekstanlı xudojnikler Nikolay Karaxan, Orol Tansiqboyev, Rahim Ahmedov, Nemat Quziboyev, Isfandiyor Haydarov, Ğafur Abdurahmonov, Abduvali Muminovlar altın gúz peyzajın ózine tán tárizde súwretlegen.

1. Súwrette qaysı reńler kóbirek qollanılǵan?
2. Gúzdi ne sebepten alıńǵa teńeydi?

Jıllı reńler:

— sarı;

— ashıq qızıl;

— toyǵın sarı;

— qızıl.

Jıllı reńler quyash hám jalın reńlerin esletedi. Gúzdiń kórinisi kóbinese usı reńlerde súwretlenedi.

Peyzajlı súwretlerde tábiyat kórinisleri súwretlenedi.

Tábiyat kórinisiniń súwretin salıw basqıshları.

1

2

3

4

«Gúz keldi» temasında qısqa gúrriń dúziń hám ol boyınsha ózińiz kóz aldınızğa keltirgenińizdey etip peyzajlı súwret salıń.

**Oral
Tansiqboyev**
(1904–1974)

Ózbekstan xalıq xudojnigi O. Tansiqboyev peyzaj janrı ustası sıpatında dúnyağa tanılğan. Belgili shıǵarmaları: «Meniń awılım», «Tawda báhár», «Tawda», «Angren oypatlıǵı», «Biyik taw jaylawı» hám basqalar.

O. Tansiqboyev. *Tawda gúz*

1. Peyzajlı súwretlerde neler súwretlenedi?
2. Tábiyat kórinisleri súwretlengen jáne qanday shıǵarmalardı bilesiz?

1. Klasta islengen «Gúz keldi» temasındaǵı súwretti aqırına jetkeriń.
- 2*. Alǵan tásirlerińiz tiykarında «Zúraát bayramı» temasında súwret salıń.

P. Toxirov. *Sanaat kórinisi*

ARALÍQ BAQLAW SABAĠÍ

I. Test sorawları:

1. Tiykarǵı reńler durıs kórsetilgen bántti anıqlań:

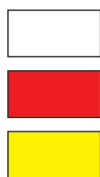
A

B

D

E

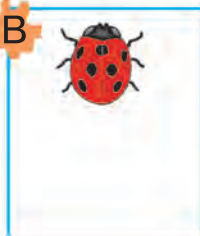

2. Qaysı súwrettegi súwret durıs jaylastırılǵan?

A

B

D

E

3. Tóمندegi súwretlerdiń qaysı biri ámeliy kórkem-ónerge tiyisliligin anıqlań.

A

B

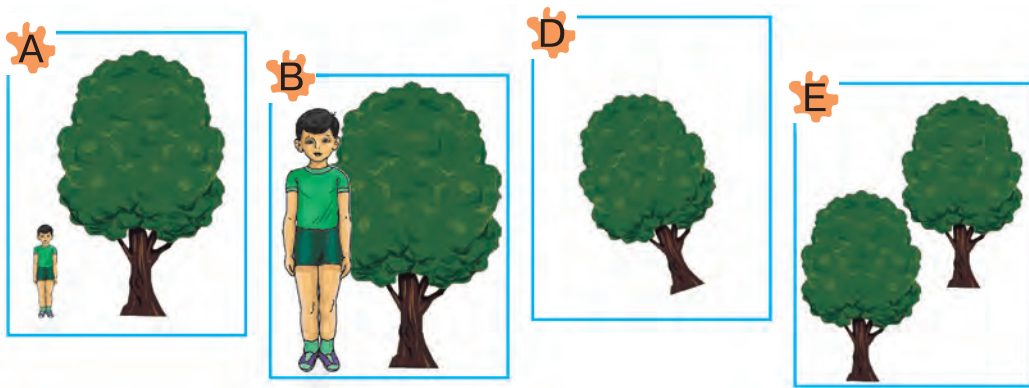
D

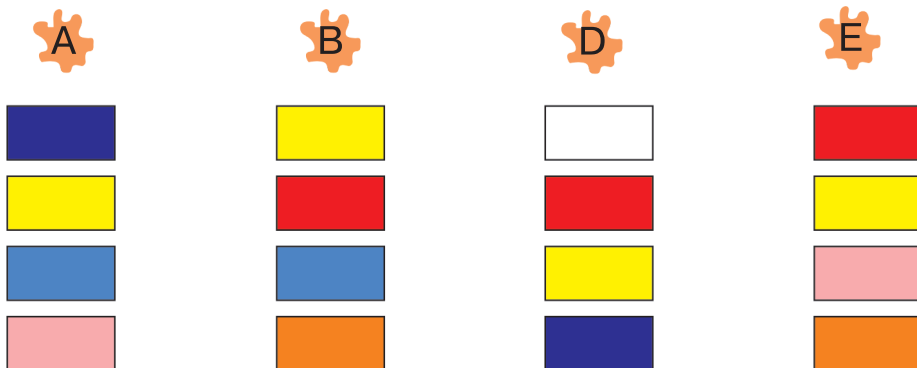
E

4. Qaysi súwrette qatnas duris súwretlengen?

5. Jilli reńler duris kórsetilgen bántti anıqlań:

II. Ámeliy tapsırma.

Peyzaj súwretin akvarelde boyap tapsırw hám ol haqqında qısqasha gúrriń aytıp beriw.

II SHEREK

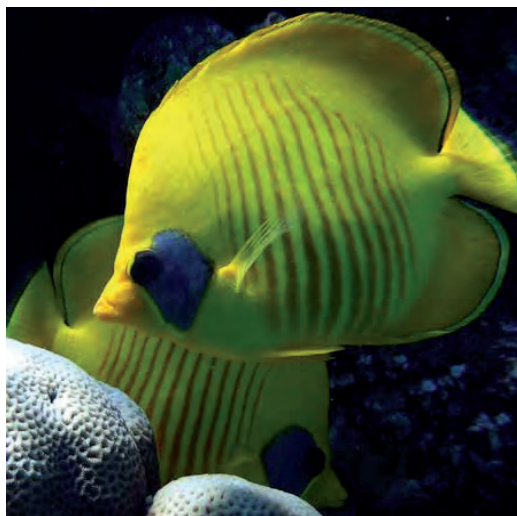

S. Sulaymonov. *Gúz*

Bul sherekte siz:

- jol tárizli formasındaǵı naǵıslardı salıwdı;
- gúzgi jumıslar temasında súwret salıwdı;
- ertekler tiykarında músinler islewdi;
- ertek boyınsha súwret-illyustraciya salıwdı úyrenesiz.

BALIQ MÚSININ ISLEW

1. Baliqlar haqqında nelerdi bilesiz?
2. Olardıń túrleri, formaları hám reńleri qanday boladı?

Ózbekstanda baliqlardıń 106 túri tarqalǵan. Baliqlardıń sazan baliq, ilaqa baliq, shortan, aqsha, aq amur, qızıl kóz, qumbas, qıl baliq sıyaqlı túrlerin ózlerińiz de kórgen shıǵarsız. Suwda tez júzetuǵın baliqlardıń denesi sozıńqı, áste júzetuǵınlarıniki jalpaqlaw boladı. Baliqlar bir-birinen úlken kishiligine qarap da ajiraladı.

1. Baliqlar ushın qalashları qanday áhmiyetke iye?
2. Baliqlar qurǵaqlıqta jasay aladıma? Ne ushın?

Ózińiz qálegen baliq músinin isleń.

S. Redkin. *Baliq natyurmorti*

Balıq músinin islew basqışları.

1

Balıq músinı bólimlerine say bólekler ajratıp alınadı.

2

Balıq bóleklerine forma beriledi.

3

Balıq bólimleri birlestiriledi.

4

Músin juwmaqlap islenedi.

1. Balıq túrlerinen ibarat birneshe músinler isleń.

2*. Ózińiz qálegen balıq súwretin salıń.

«GÚZGI JUMÍSLAR» TEMASÍDA SÚWRET SALÍW

P. Benkov. *Doslar*

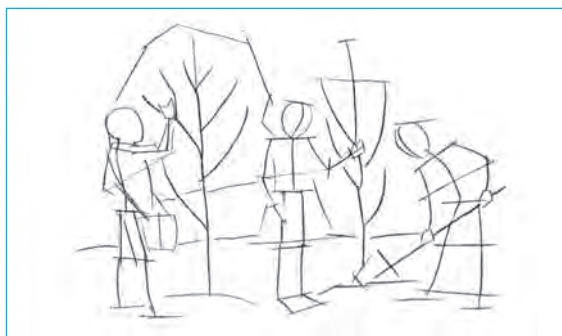
GÚZ

Úlkemizde gúz máwsimi. Bul máwsimde alma, júzim, ayva, anar sıyaqlı kóplegen miyweler pisip jetisedi. Atızlarda paxtalar ashıladı. Olardı jıynap-terip alıw gúzgi jumıslardıń tiykarın quraydı.

«Gúzgi jumislar» temasındađı súwretti salıw basqışları.

Súwretti qađazđa jaylastırıw.

Súwretti anıqlastırıw.

Súwretti qálemde juwmaqlaw.

1. Gúzde qanday jumislar ámelge asırıladı?
2. «Mehirjan bayramı» neler haqqında?

Súwretti reńler menen juwmaqlaw.

«Gúzgi jumıslar» temasında qálegen súwret salıń.

M.Saidov. *Júzim terimi*

1. Klasta islengen «Gúzgi jumıslar» temasındaǵı súwretti aqırına jetkeriń.

2*. Gúz temasında qálegen súwret salıń.

JOL TÁRIZLI NAĖÍS SALÍW

NaĖislardı hár qádemde ushíratıw múmkin. Olar menen imarat hám buyımlar bezeledi. NaĖıslar gúller, japıraqlar, miywelerdiń súwreti formalarında islenedi. NaĖıslardıń jol tárizli, kvadrat, tórtmúyeshlik hám dóńgelek túrleri bar.

1. Joqarıda kórsetilgen súwrette imarattır sirtqı hám ishki bólimi ne menen bezelgen?
2. NaĖislardı jáne qanday jerlerde ushíratamız?

Nağisda kóp ushirasatuğın bezew formaları, olardıń atamaları.

Nağis salıwda qollanılatsuğın formalar, tiykarınan, tábiyattan alınadı. Sonlıqtan olardıń atalıwı da uqsas boladı. Tómendegi súwretlerdi kórip, buğan isenim payda etesiz.

japıraq

japıraq

úshjapıraq

burish

paxta

bofta

shirmawıq

aygúl

aygúl

aygúl

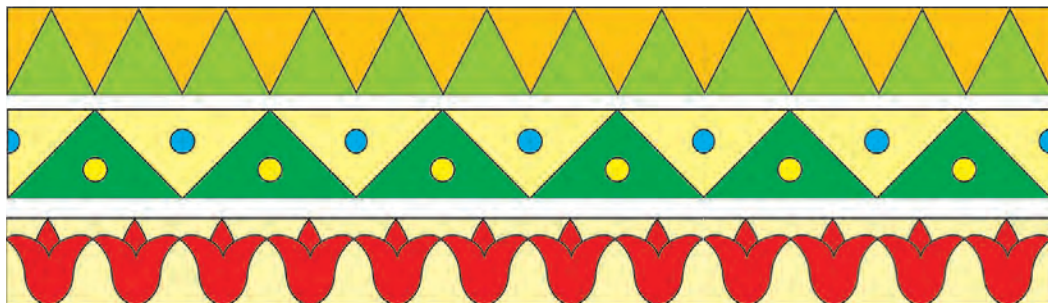

shinigúl (gvozdika)

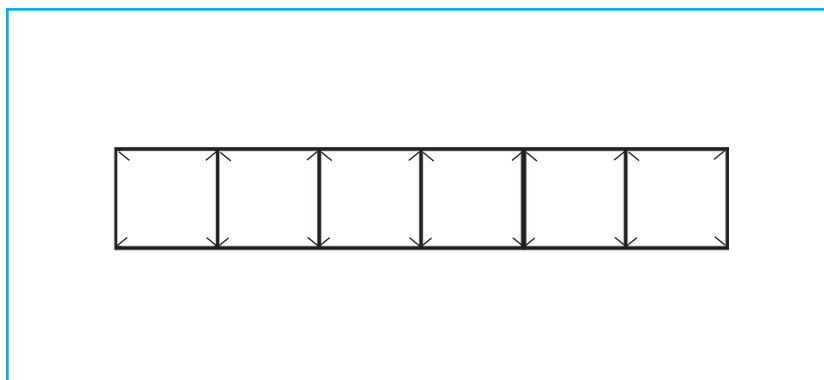
Jol tárizli naǵıslar.

Joqarıdaǵı naǵıslar jol tárizli naǵıslarǵa mısal bola aladı. Olardıń kórinisi uzun jolǵa uqsaydı. Sol sebepli olar jol tárizli naǵıslar dep ataladı.

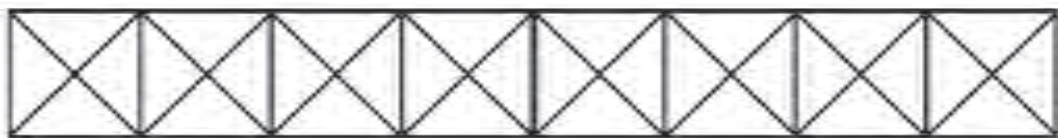

Jol tárizli naǵıs salıw basqıshları.

Qaǵaz beti úshke bólinedi, naǵıs jolı hám keteksheleri belgilenedi.

Tiykargı nağıs elementin sıziw.

Tiykargı nağıstı qaytalap sıziw.

Nağıstı boyaw basqışları.

1-basqış.

2-basqış.

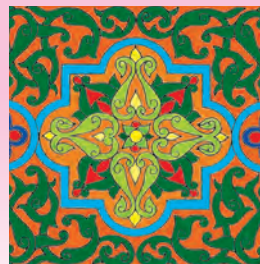
3-basqış.

1. Nağıslar qanday maqsette salınadı?
2. Qorshağan ortalıqtan jol tárizli nağıslarğa misal tabırń.

**Usta Shirin
Muradov**
(1879—1957)

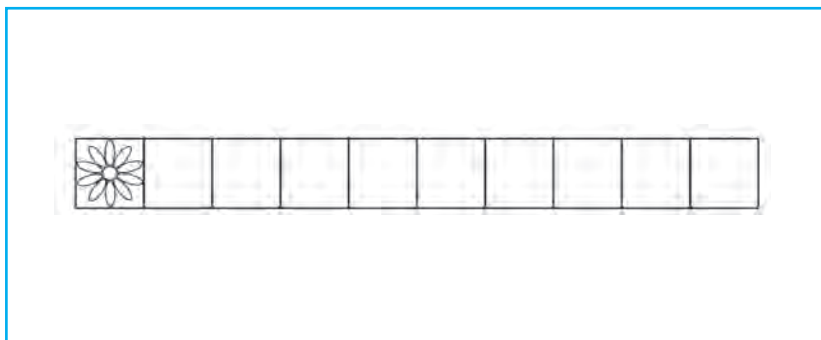

Usta Shirin Muradov—arxitektor, gansh oymashiligi ustasi, Ózbekstan Ilimler akademiyasiniń aǵzası. Ózbekstanda xızmet kórsetken kórkem-óner ǵayratkeri. Ol jol tárizli naǵıs kompoziciyaların qollanǵan.

«Buyuk xizmatlari uchun» ordeni menen sıylıqlanǵan (2001-j.)

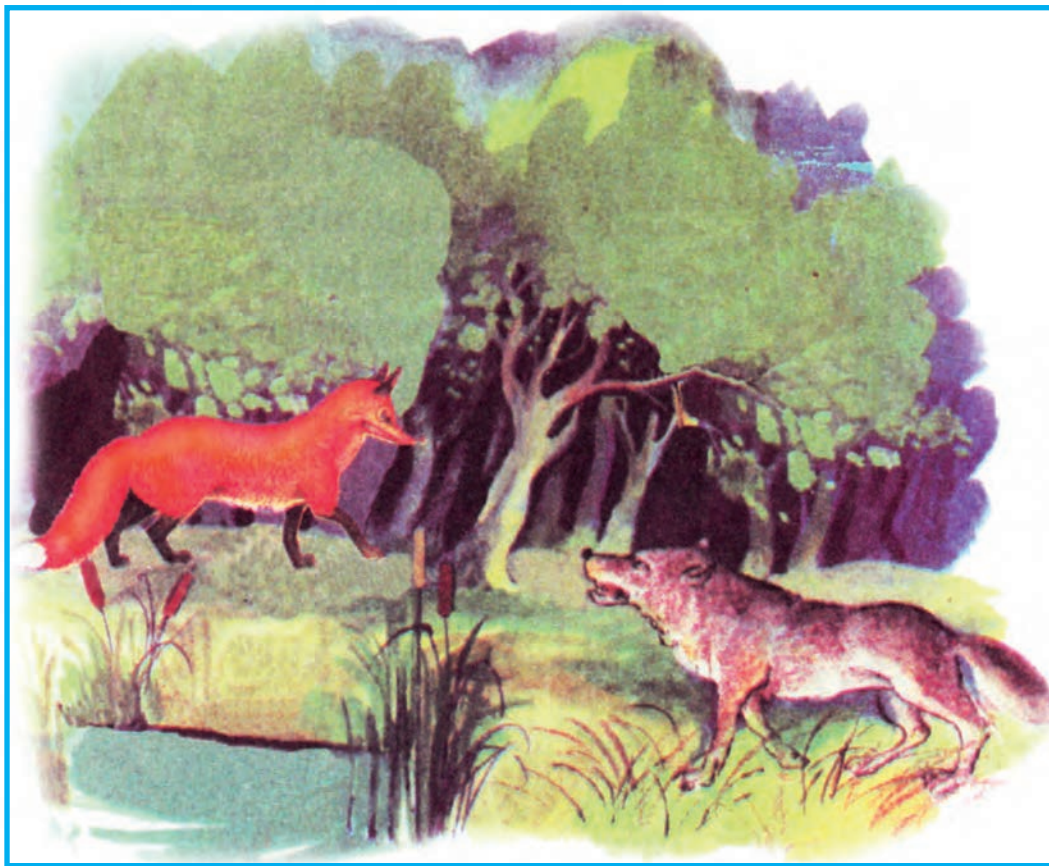
Úlgiǵe qarap basqasha dúzilistegi jol tárizli naǵıs salıń. Onda japıraqlar, gúller salınıwı múmkin.

1. Klasta salınǵan naǵıstı boyañ.
- 2*. Qanday da bir buyımdaǵı jol tárizli naǵıstan kóshirme alıń.

«TÚLKI MENEN QASQÍR» ERTEGINEN MÚSIN ISLEW

Túlki menen qasqır

Túlki menen qasqır jaqsı dos eken...
Túlki qasqırdı júzim urlıqqa alıp barıptı. Túlki
biraz júzim jegennen keyin, eki dana júzimdi

murnina tiqıp: «Men sonday kóp júzimdi jedim, hátte murnımnan shıqıp atr. Sen de toyıp je, murnıńnan shıgadı», — depti.

Qasqır sonday dárejede kóp júzim jese de murnınan shıqpaptı. Onıń qarnı isip jıgılıptı.

Túlki bolsa: «Júzimge urı keldi», — dep baqırıptı. Bunı esitken baǵman kelip

qasqirdi tayaq penen sabapti. Sol kúnnen baslap qasqir túlki menen hesh jerge birge barmaytuđın bolıptı.

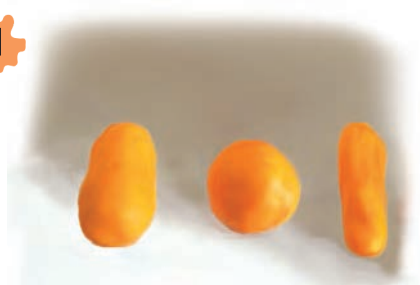

«Qasqir menen túlki» ertegi qaharmanlarınıń músinlerin isleń.

Túlki músinin islew basqıshları.

1

Túlki músinini bólimlerine say bólekler ajratıp alınadı.

2

Túlki bólimlerine forma berilip, birlestiriledi.

3

Túlkiniń mayda bólimleri birlestiriledi.

4

Músin juwmaqlap islenedi.

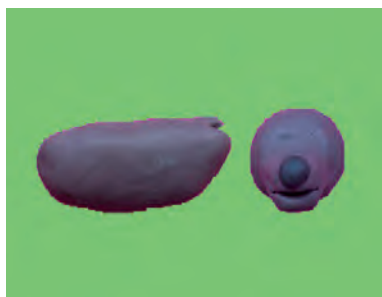
Qasqır músinin islew basqışları.

1

Qasqır músinı bólimlerine say bólekler ajratıp alınadı.

2

Qasqır bólimlerine forma beriledi.

3

Qasqır bólimleri birlestiriledi.

4

Músin juwmaqlap islenedi.

1. Berilgen úlgilerge qarap túlki hám qasqır músinlerin isleń.
2. Tayar músinlerden ertek mazmunına sáy-keslep kompoziciya dúziń.
- 3*. Ertectiń basqa waqıyası tiykarında kompoziciya isleń.

«YOLKA BAYRAMI» TEMASIDA SÚWRET SALIW

Jańa jil dúnyanıń kóplegen mámleketlerinde kóterińkilik penen kútip alınadı. Bezetilgen yolka, Ayaz ata hám Qar qız jańa jil bayramı nıshanı. Túsiniǵız tiykarında berilgen tema boyınsha erkin súwret salıń.

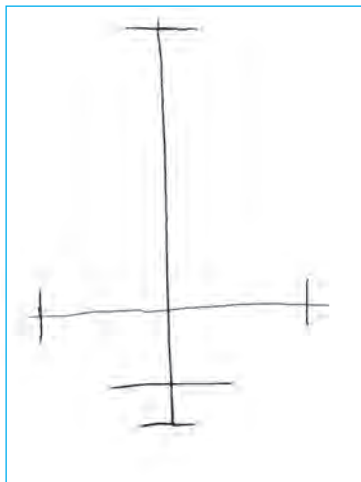

1. Súwrette qanday kórinis hám neler súwretlengen?
2. Yolka aǵashı neler menen bezetilgen?

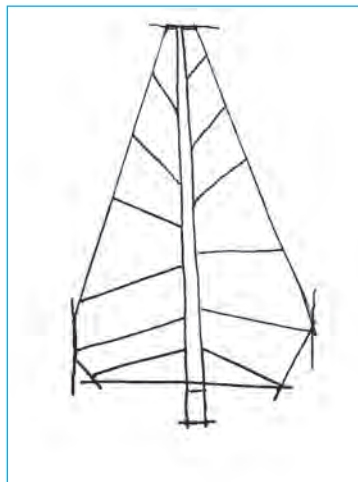

Yolka ağashınıń súwretin salıw basqışları.

Súwretti qağazğa
jaylastırıw.

Súwrettiń úlgisin
islew.

Súwretti qálemde
juwmaqlaw.

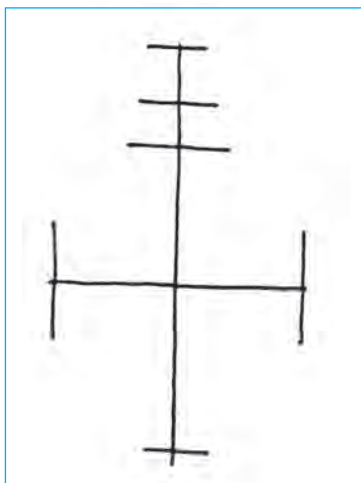

Súwretti reńli boyawlar
menen juwmaqlaw.

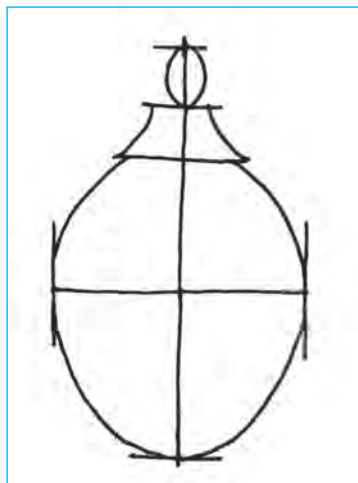

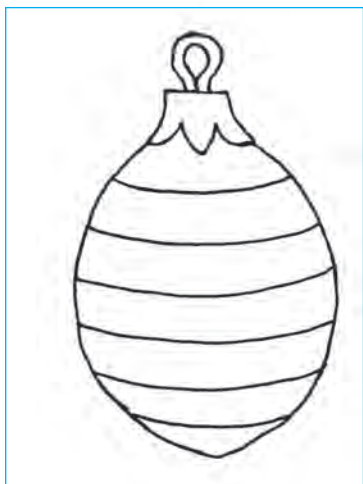
Yolka o'yinshiqalariniń súwretin salıw basqışları.

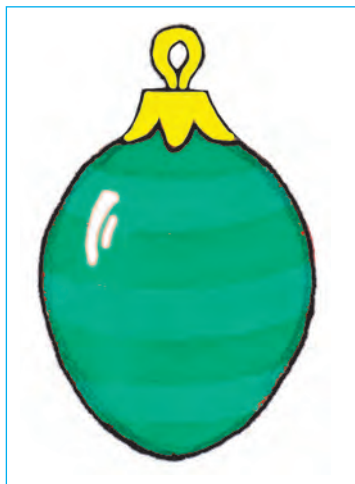
Súwretti qaǵazǵa jaylastırıw.

Súwrettiń úlgisin islew.

Súwretti qálemde juwmaqlaw.

Súwretti reńli boyawlar menen juwmaqlaw.

Ayaz ataniń súwretin salıw basqışları.

Súwretti qağazğa jaylastırıw.

Súwrettiń úlgisin islew.

Súwretti qálemde juwmaqlaw.

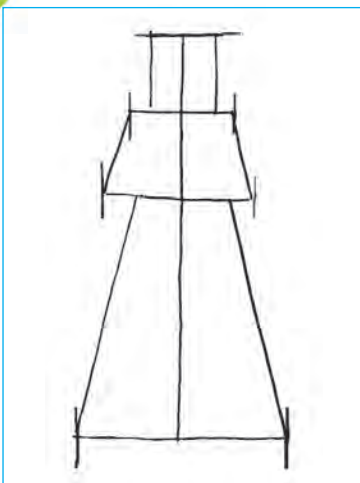

Súwretti reńli boyawlar menen juwmaqlaw.

Qar qızı súwretin salıw basqışları.

Súwretti qağazğa
jaylastırıw.

Súwrettiń úlgisin
islew.

Súwretti qálemde
juwmaqlaw.

Súwretti reńli boyawlar
menen juwmaqlaw.

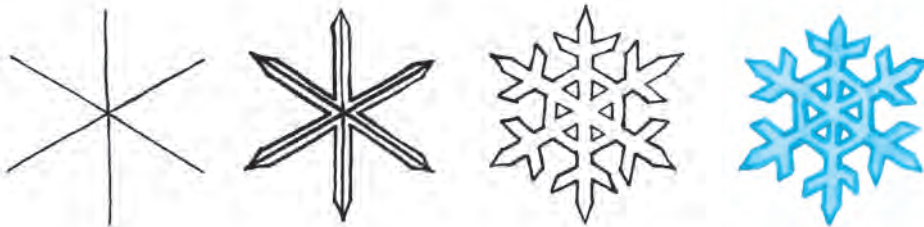

Joqarıda berilgen basqışlar tiykarında súwret
salıw.

Qar bóleksheleriniń súwretin salıw basqışları.

Tómendegi súwretlerdi jaylastırıwda qanday qátege jol qoyılǵan? Ólshemleri durıs pa?

Klasta salınǵan «Yolka bayramı» temasındaǵı kompoziciyanı aqırına jetkeriń.

ARALIQ BAQLAW SABAĞI

I. Test sorawları:

1. Tóمندegi nağıslardan qaysı biri kvadrat formasında?

2. Qaysı ertek qaharmanı jaman minez qulıqqa iye?

3. Qaysı súwrette kompoziciya súwretlengen?

4. Tóمندegilerdiń qaysı biri reńli súwret shıǵarması bolıp esaplanadı?

A

B

D

E

II. Ámeliy tapsırma.

Gúzgi jumıslar temasındaǵı súwretlerden paydalanıp, gúzgi miywelerdi plastilinnen islep dasturqan dúzeń.

III SHEREK

S. Sulaymonov. *Qistiń baslanıwı*

Bul sherekte siz:

- qis máwsimindegi tábiyat kórinisleriniń súwretin salıwdı;
- suwıq reńler menen tanısıp, olardıń qollanılıwın;
- haywanlardıń músinin islewdi;
- tema tiykarında qutlıqlawlar islewdi úyrenesiz.

«QÍS KÓRINISI» TEMASÍDA SÚWRET SALÍW

S. Sulaymonov. *Qis*

Qis — júdá ájayip máwsim. Hámme jer appaq qarğa búrkengen. Quyash kúshsiz al-tin nurlarin shashpaqta. Kúnler suwıq. Te-rekler uyqıǵa ketken. Gargalar jemtik izlew menen áwere.

1. Joqarıdaǵı súwrette neler súwretlengen?
2. Xudojnik qis máwsimin súwretlewde kóbi-rek qaysı reńlerdi paydalanǵan?

Suwiq reńler:

- — toyǵın kók;
- — aspan kók;
- — qızǵilt kók;
- — ashıq kók;
- — jasil.

Suwiq reńler, muz, suw, aspan reńlerin esletedi. Bul reńlerden kóbirek qıs máwsimin súwretlewde paydalanıladı.

Tómendegi súwrette qanday suwiq reńlerden paydalanılǵanlıǵın aytıp beriń.

X. Ruzmetov. *Qıs*

5 — Súwretlew óneri

«Qis kórinisi» temasında súwret salıń. Bunda qar, qısqı oynılar, Ayaz ata kórinislerinen paydalanıw múmkin.

1. Suwıq reńlerge qaysı reńler kiredi? Nege olar bunday ataladı?
2. Ayqulaqta qaysı suwıq reńler bar?

1. Klasta salınǵan «Qis kórinisi» súwretin aqırına jetkeriń.
- 2*. Klasta salınǵan «Qis kórinisi» súwreti tiykarında gúrriń jazıń.

Eki uqsas Ayaz atanıń súwretin tabıń.

JÚK MASHINASÍ SÚWRETIN SALÍW

Birinshi klasta jeñil avtomashinalar salıwdı úyrenen ediñiz. Endi bolsa júk avtomashinaların salıwdı úyrenesiz.

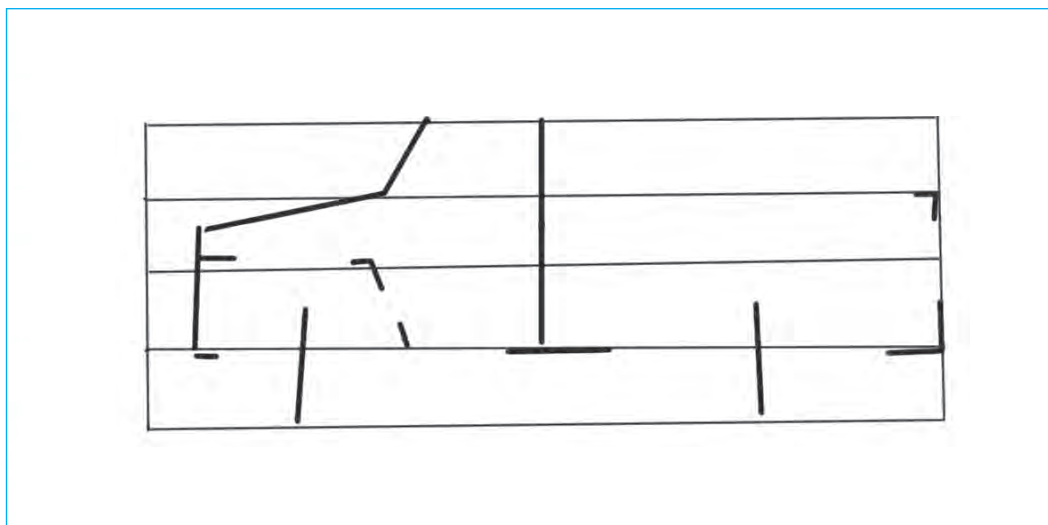
Júk avtomashinaları hár túrli úlkenlikte boladı. Qala hám awıllarda paydalanılatuğın júk mashinaları kishilew kólemde bolsa, qalalar aralıq uzaq jolğa qatnawshı avtomashinalar úlkenirek boladı.

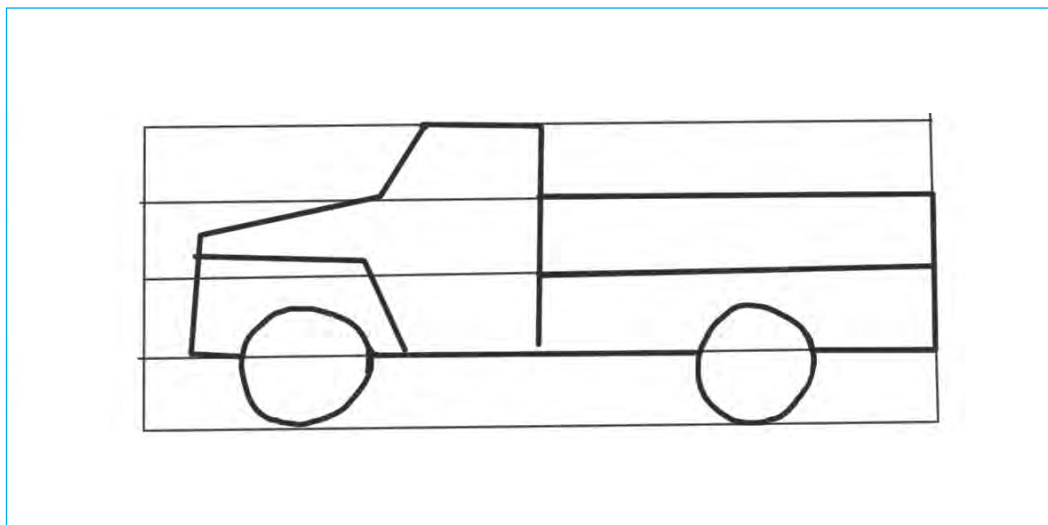
1. Qanday júk mashinaların kórgensiz?
2. Olar qanday bólimlerden ibarat?

Júk mashinası súwretin salıw basqıshları.

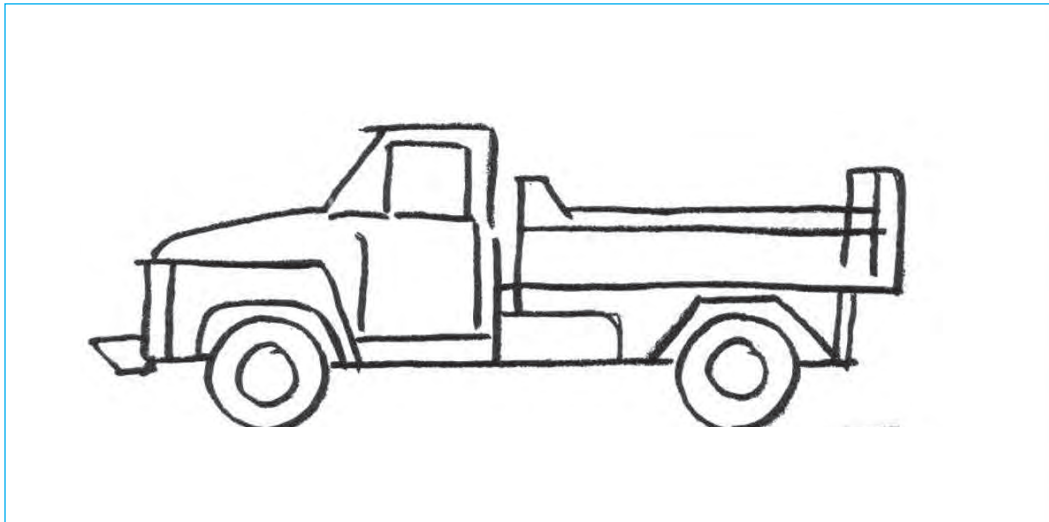

Súwretti qağazğa jaylastırıw.

Qálemde úlgisin salıw.

Súwretti qálemde juwmaqlaw.

Súwretti reńler menen boyap juwmaqlaw.

Berilgen súwretler hám úlgige qarap avtomashina súwretin salıń.

1. Avtomashinalar tiykarınan qaysı reńlerde boladı?
2. Olardı kórsetiwde nelerge itibar beriw kerek?

1. Qálegen avtomashina súwretin salıń.
- 2*. Plastilinnen avtomashina isleń.

QUS SÚWRETIN SALÍW

Siz, álbette, quslardi kórgensiz. Olardiń elimizde ushıraspaytuǵınların bolsa televizor arqalı yamasa haywanatlar baǵında kórgensiz.

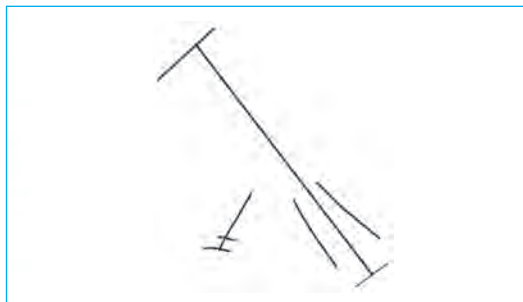

1. Joqarıdaǵı súwretlerde neler kórsetilgen?
2. Olar sizge unadı ma? Ne ushın?

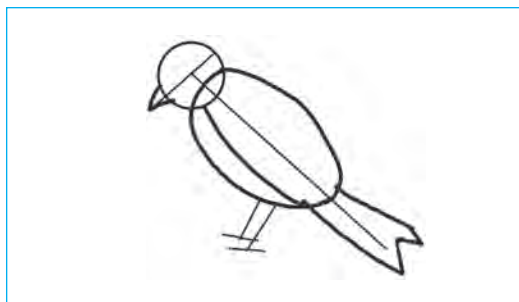

Qustiń súwretin salıw basqıshları.

Súwretti qaǵazǵa jaylastırw.

Súwrettiń úlgisin islew.

Súwretti qálemde juwmaqlaw.

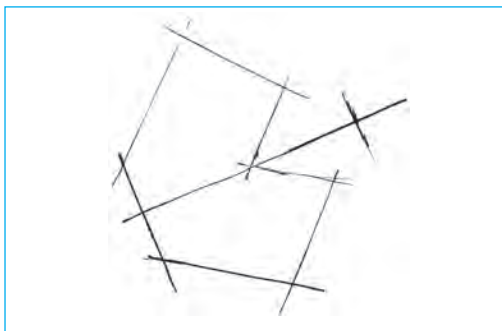

Súwretti reńli boyawlar menen juwmaqlaw.

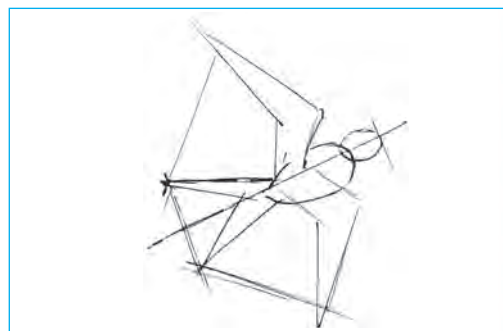

Uship baratirgan qarligashtin suwretin salw basqishlari.

Súwretti qagazga jaylastirw.

Súwrettiń úlgisin islew.

Súwretti qálemde juwmaqlaw.

Súwretti reńli boyawlar menen juwmaqlaw.

«Qanatli doslar» temasında súwret salıń. Bunda quslardıń forması, reńi, bir-birine salıstırmalı úlken-kishiligi, olar tiykarınan báhár máwsiminde tereklerdiń shaqalarına uya quratuǵınlıǵın esapqa alıń.

1. Klasta salınǵan quslar súwretin aqırına jetkeriń.
- 2*. «Qanatli doslar» temasında súwret salıń.

AT (TÚYE, PÍSHÍQ, PIL) MÚSINLERIN ISLEW

Tábiyatta kóplegen janıwarlar ushırasadı. Olar jabayı hám úy haywanlarına bóliniwin jaqsı bilesiz. Haywanlar dúzilisine, reńine hám túrine qarap da ajıraladı. Hár bir adamnıń óziniń jaqsı kórgen janwarı boladı.

At músinin islew basqıshları.

1

Músin bólimleri ushın bólekler ajıratıp alınadı.

2

Tiykargı bólimi qırqıp, ayaqlar payda etiledi.

3

Bas bólimi dene bólimine birlestiriledi.

4

Attıń jalı, quyırığı, qulaqları jabıstırılıp, juwmaqlap islenedi.

Túyeniń músinin islew basqışları.

1

Ílay yamasa plastilinnen túye músininiń bólimlerine sáykes bólekler ajratıp alıladı.

2

Músinniń tiykarǵı bólimi músinshilik pıshaqshası menen qırqıp, ayaqlar payda etiledi.

3

Músinniń bas bólimi órkeshleri dene bólimine birlestiriledi.

4

Músinge juwmaq-lawshı islew beriledi.

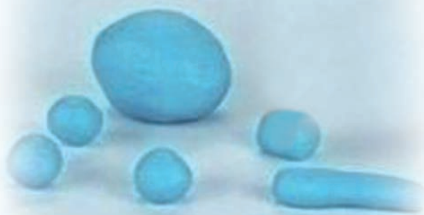
Ózińiz qálegen haywan músinin isleń.

Haywanlar músinin islewde tábiyattağı haywanlarğa qarañ hám úlgi-de kórsetilgen usıllardan paydalanıñ.

1

Pil músini bólimlerine sáykes bólekler ajratıp alınadı.

2

Pil bólimlerine forma berilip, birlestiriledi.

3

Pildiñ mayda bólimleri birlestiriledi.

4

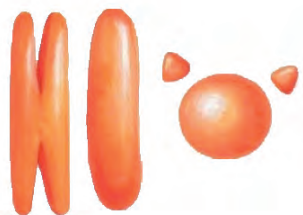
Músinge juwmaq islenedi.

Pishiqtıń músinin jasaw basqışları.

1

Ílay yamasa plastilinnen pıshıq músinı bólimlerine sáykes bólekler ajratıp alınadı.

2

Músinniń tiykarǵı bólimi músinshilik pıshaqshası menen qırqıp, ayaqlar payda etiledi.

3

Músinniń bas bólimi, quyırǵı dene bólimine birlestiriledi.

4

Músinge juwmaq islenedi.

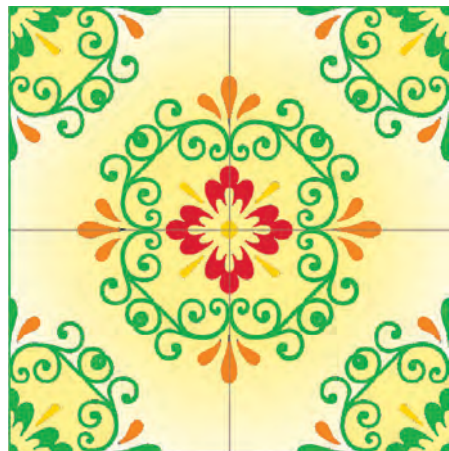
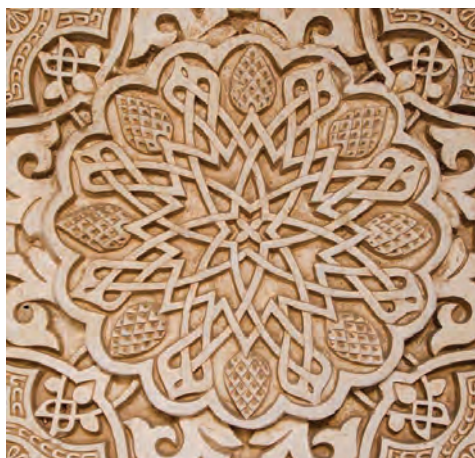
1. Sizge qaysı haywan unaydı? Ne ushın?
2. Onıń dúzilisi hám reńin aytıń.

Islengen músinlerden ibarat kompoziciya dúziń.

NAĠÍS ÚLGILERINEN NUSQA KÓSHIRIW

1. Súwretlerdegi naġíslardı qay jerlerde ush-ratiw múmkin?
2. Olardağı reñler qalay tañlangan?

Suzanalarda kvadrat nağislardıń qollanıwı.

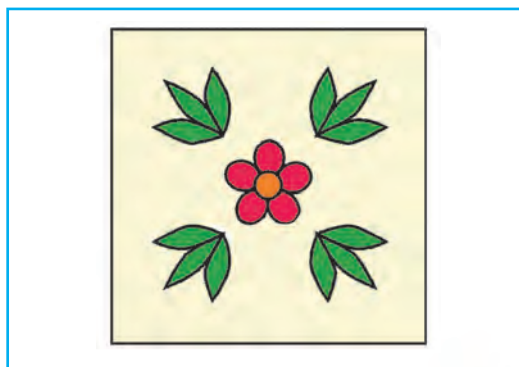
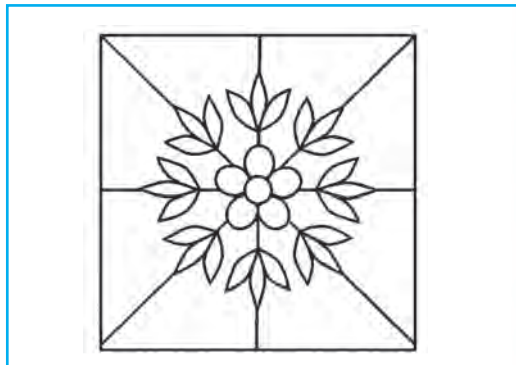
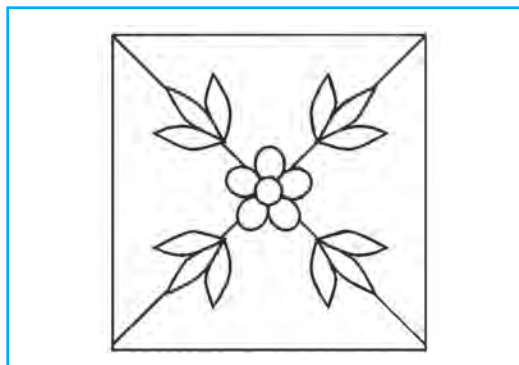
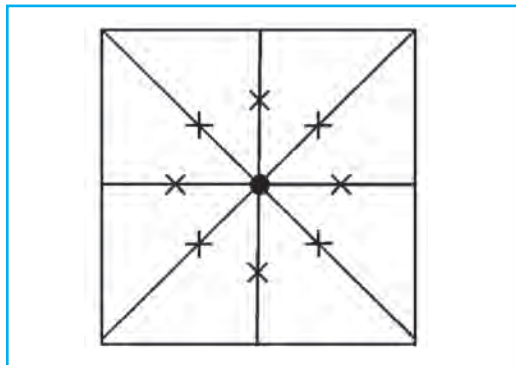
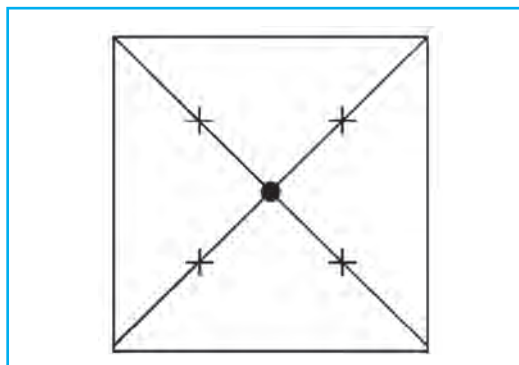
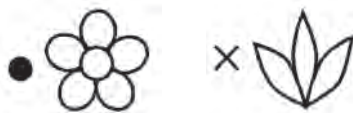

1. Suzana súwretine qanday formadağı kórinislerden bezew sıpatında paydalanılğan?
2. Onda qaysı reńlerden paydalanılğan?
3. Suzanalarda jáne qanday nağıs túrleri paydalanıladı?

Nağıslarda bezew gúllerin jaylastırıw basqışları.

6 — Súwretlew óneri

1. Gúl bezewi ashıq reńde bolsa, nağıs tiy-karı toyğın reńde boladı.
2. Gúl bezewi toyğın reńde bolsa, nağıs tiy-karı ashıq reńde boladı.

47-bettegi gúl bezewlerinen birin yamasa birneshewin tańlap, kvadrat nağıs salıń.

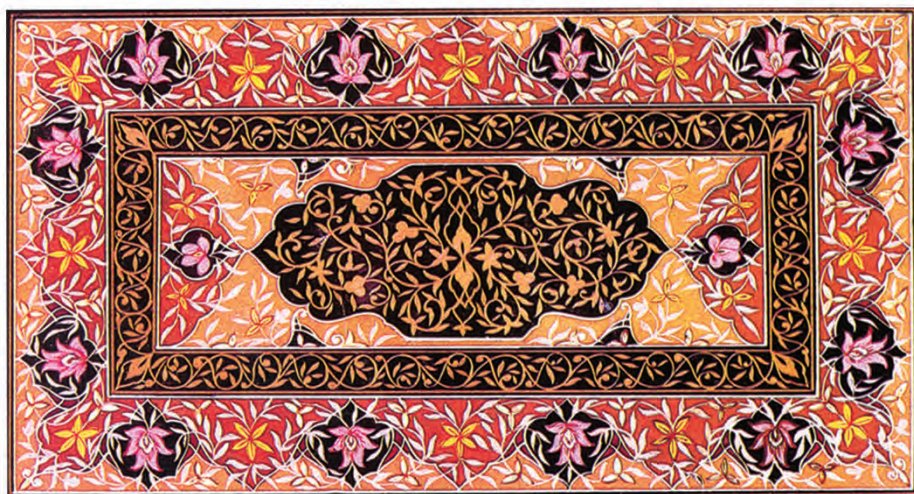

1. Taqıyada qanday gúl bezewleri kórsetil-gen?
2. Nağıs gúllerin boyawda nelerge itibar beriw kerek?
3. Gúlli nağıs menen neler bezetiledi?

Súwretlerde berilgen naǵıslardan qaysı biri kvadrat naǵıs ekenligin aytırń.

1. Klasta salınǵan naǵıstı aqırına jetkeriń.
- 2*. Úyińizdegi gilemnen úlgi alıp, gilemniń súwretin salıń.

DÓNGELEK FORMASÍDAĒÍ NAĒÍS KOMPOZICIYASÍN SALÍW

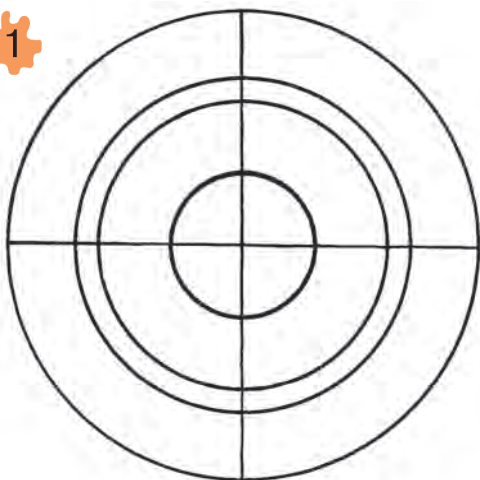
1. NaĒislar qanday formalarda boladı?
2. Dóńgelek formasındaĒí naĒislar qayjerlerde ushirasadı?

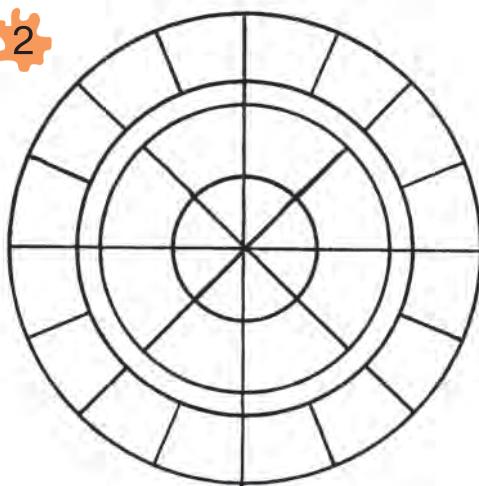

Dóńgelek nađıslardı salıw basqıshları.

1

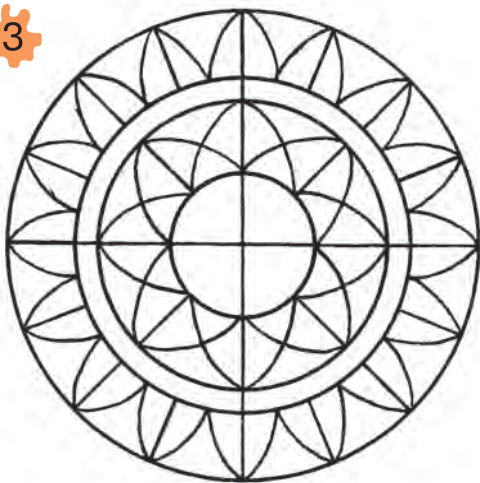

2

Sızılması alınadı.

3

4

Bezew gúlleri salınadı.

Dóńgelek formasındaǵı naǵıs kompoziciyasın salıń.

1. Naǵıslarda qanday reńlerden kóbirek paydalanıladı?
2. Dóńgelek formasındaǵı naǵıslar sizge unaydıma? Ne ushın?

1. Dóńgelek formasında islenip atırǵan súwretti aqırına jetkeriń hám boyañ.
2. Ózińiz qálegen naǵıs gúllerinen ibarat dóńgelek formasındaǵı naǵıs isleń.

8-MART BAYRAMINA QUTLIQLAW ESKIZIN ISLEW

8-mart — Xalıq aralıq hayal-qızlar bayramı. Bul kúndi jer júzindegi kóplegen mámlekettiń xalıqları bayramlaydı.

Ózbekstanda da 8-mart dem alıs kúni. Bul kúni kempir apalarımızǵa, analarımızǵa húrmet kórsetilip, olar qádirlenedi.

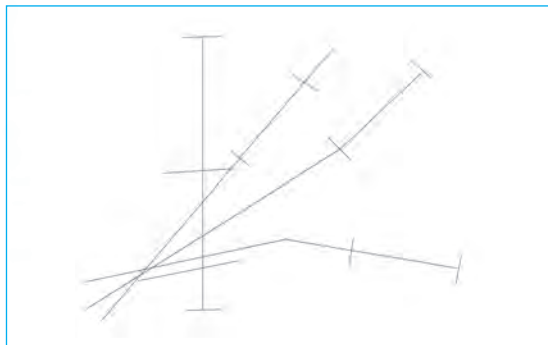

1. 8-mart kúni kimlerdi qutlıqlaysız?
2. Qız bala bolsańız, sizdi kimler qutlıqlaǵan?

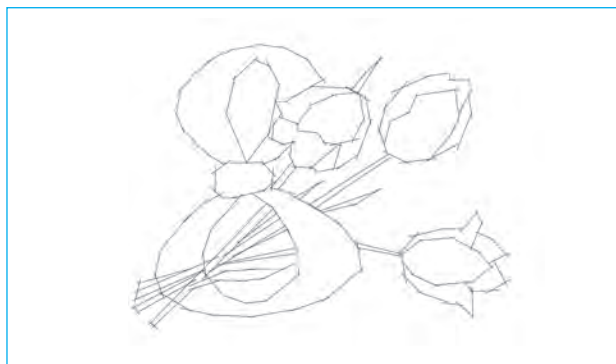

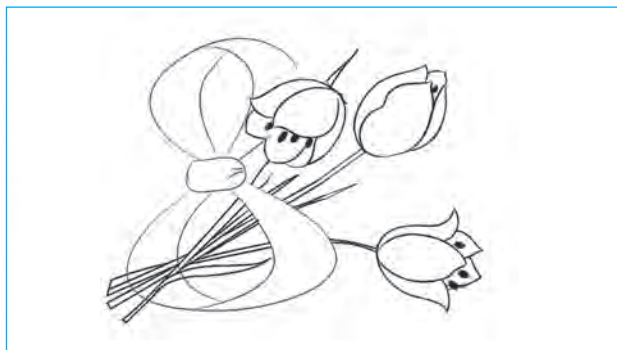
Qutliqlaw eskizin islew basqishlari.

Súwretti qaǵazǵa jaylastırıw.

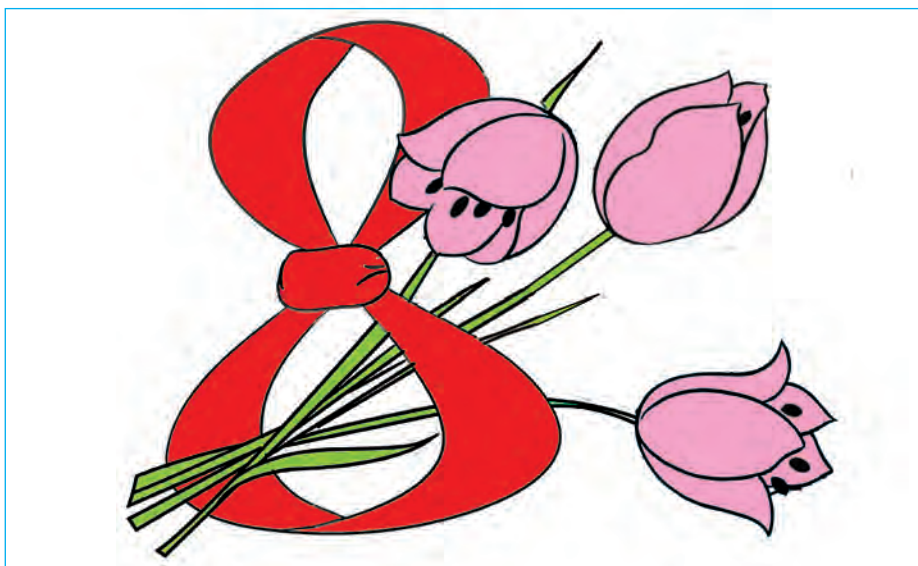

Súwrettiń úlgisin islew.

Súwretti qálemde juwmaqlaw.

Súwretti reñli boyawda juwmaqlaw.

Berilgen qutliqlawlar tiykarında qutliqlawlar isleñ.

1. 8-martğa arnalğan qutliqlawda nelerdi súwretlew múmkin?
2. Qaysı reñlerden kóbirek paydalangan maqul?

1. «8-mart bayramı menen» qutliqlawın akvarelde boyañ.
2. «8-mart» dep atalğan qálegen qutliqlaw eskizin salıñ.

«NAWRÍZ — BÁHÁR BAYRAMÍ» TEMASÍDA SÚWRET SALÍW

Nawrız elimizde ǵárezsizlikke eriskenimizden keyin, qaytadan belgilene basladı. Nawrız—báhár, jańalanıw bayramı bolıp esaplanadı. Sonıń ushın Nawrız elimizde úlken kóterińkilik penen kútip alınadı. Nawrız keliwi menen qala hám awıllarımız tábiyatı gózzalasadı.

Atızlar jasıl túske enedi, gúllerge búrkeledi.

G. Chernuxin. *Ózbek jeri*

Analarımız súmelek, góje sıyaqlı milliy awqatlar tayarlaydı. Balalardıń da báhárde súysinip oynaytuǵın oınları kóbeyedi.

1. Nawrız qanday bayram? Ol haqqında aytıp beriń.
2. Joqarıdaǵı súwrette kimler hám neler súwretlengen?

«Nawrız — báhár bayramı» temasında súwret salıń. Bunda kompoziciya elementlerin durıs jaylastırıwǵa, perspektivaǵa, zat reńlerin durıs tańlanıwına ayırıqsha itibar beriń.

«Nawrız—báhár bayramı» temasındaǵı súwret súwretlew óneriniń turmıslıq janrına tiyisli.

Súwretlew óneriniń **turmıslıq janrı** dep, adamlar turmısındaǵı waqıyalardı súwretlewge aytladı.

1. Súwrettegi kórinisti táriyiplep beriń.
2. Siz bayramdı qalayınsha kóz aldırızǵa keltiresiz?

1. Súwretlew óneriniń turmıslıq janında qanday waqıyalar súwretlenedi?
2. Báhár kórinisinde qaysı reńler kóbirek paydalanıladı?

«Nawrız — báhár bayramı» temasındaǵı súwretti salıwdı aqırına jetkeriń.

Ruzi Choriyev
(1931 – 2004)

R. Choriyev.
Qumqorğan almaları

Ruzi Choriyev — Ózbekstan Kórkem-óner akademiyasınıń akademigi, Ózbekstan xalıq xudojnigi. Ol portret, tariyxıy hám turmıslıq janlarda dóretiwshilik etken. Xudojniktiń turmıslıq janrdağı «Sáwbet», «Xumsan aqshamı», «Nay. Shopan bala» hám basqa shıǵarmaları belgili.

«MENIŇ MEKTEBIM» TEMASÍDA SÚWRET SALÍW

BiziŇ mámleketimizde oqıwshılardıń jaqsı oqıp, bilim alıwı ushın imkaniyat jaratılǵan.

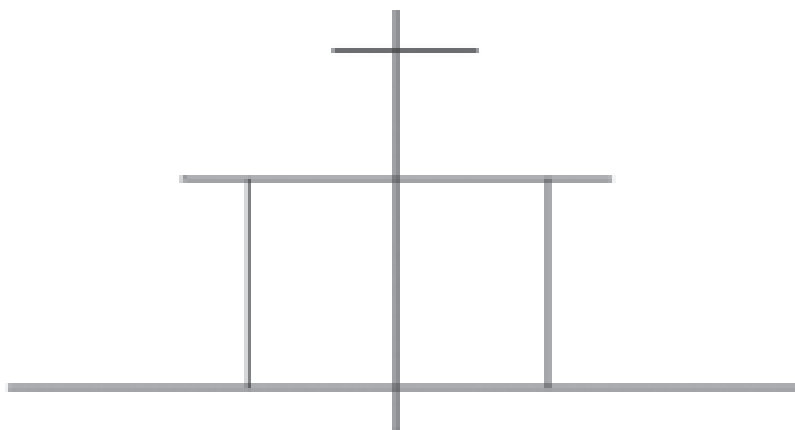
1. Súwrette nelerdi kórip tursız?
2. Súwrettegi mekteptiń dúzilisi, forması qanday?

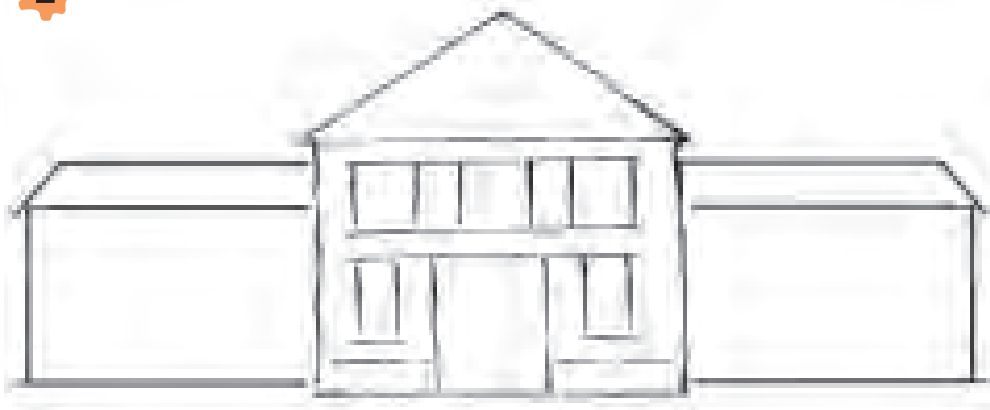
Imarattıń súwretin qálem menen sızıw basqışları.

1

Súwretti qaǵazda jaylastırw.

2

Qálem menen úlgisin sızıw.

3

Súwretti qálemde juwmaqlaw.

4

Súwretke reńli boyawlar menen islew beriw.

Mektep átirapına shıǵıp onı baqlań. Klasta qara qálem járdeminde «Biziń mektep» temasında súwret salıń.

1. Mekteptiń súwretin sızǵanda nelerge diqqat qaratiladı?
2. Qara qálem járdeminde toyǵın reńlerdi qalay payda etiw múmkin?

1. Klasta islengen «Biziń mektep» súwretin qálemde juwmaqlań.
- 2*. «Biziń máhálle» temasında súwret salıń.

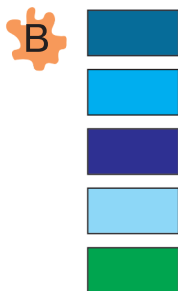
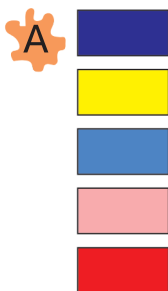
ARALIQ BAQLAW SABAĞI

I. Test sorawları:

1. Tórtmúyeshlik formasındaǵı naǵıs keltirilgen bántti anıqlań:

2. Suwıq reńler durıs kórsetilgen bántti anıqlań:

3. Músin islew basqishlarni duris izbe-izlikte jaylastirín.

A

B

D

E

4. Qaysi súwrette jol tárizli naqis súwretlengen?

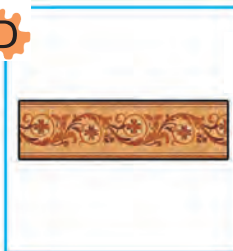
A

B

D

E

II. Tapsirma.

Ózińiz islegen «Nawrız — báhár bayramı» atlı súwreti haqqında gúrriń aytıp beriń.

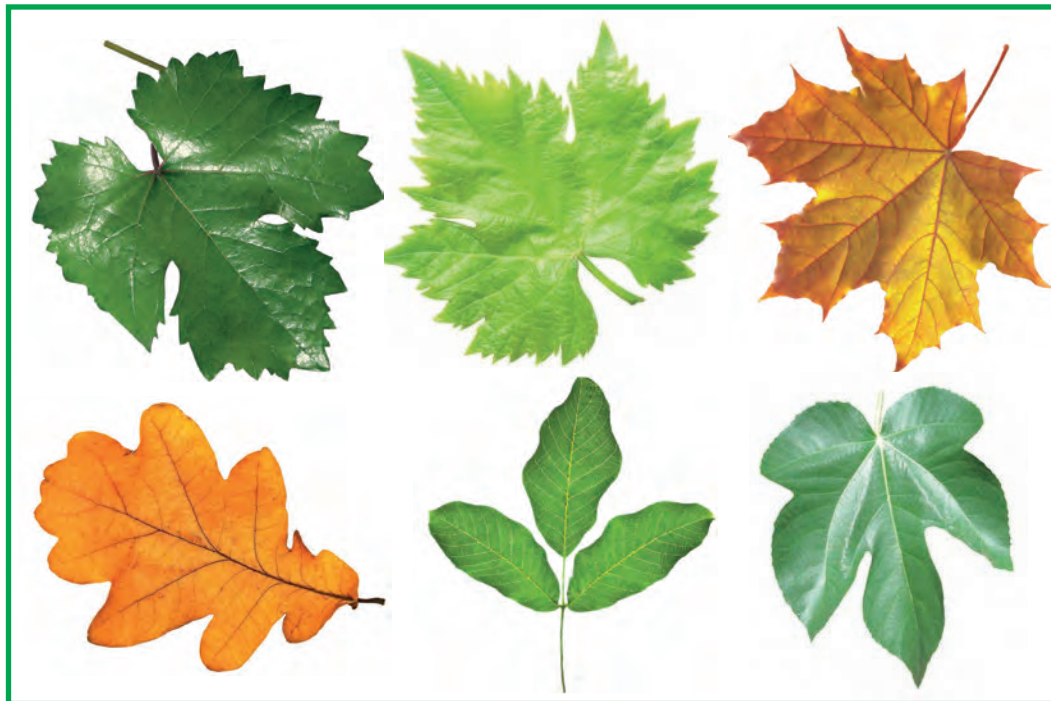
IV SHEREK

Bul sherekte siz:

- músin islew tájiriybelerińizdi jáne de jetilistiresiz;
- ertek tiykarında músinlerden payda bolǵan kompoziciyalar isleysiz;
- tema tiykarında reńli súwret salıwdı dawam ettiresiz;
- báhár máwsimindegi tábiyat kórinisiniń súwretin salasız.

TEREK JAPÍRAGÍ SÚWRETIN SALÍW

1-klasta ápiwayı dúzilstegi terek japıraqların salıwdı úyrenen edińiz. Endi quramalı dúzilstegi japıraqlar súwretin salıwdı úyrenesiz. Bunday japıraqlarǵa júzim, shınar, ánjir, ǵoza sıyaqlı aǵash japıraqları mısál bola aladı.

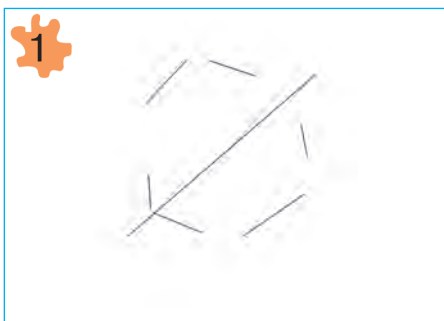

Berilgen terek japıraqlarınıń dúzilisi, forması bir-birinen qalay ajralıwına itibar beriń!

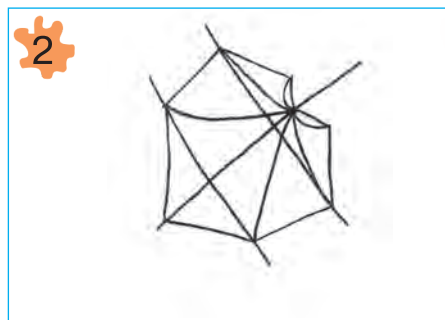

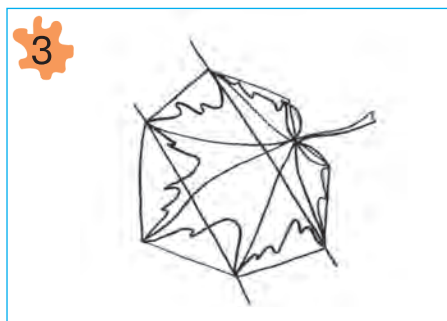
Shinar aqashiniñ japiraqiniñ súwretin salıw basqışları.

Súwretti qağazğa jaylastırıw.

Qálemde úlgisin islew.

Súwretti qálemde juwmaqlaw.

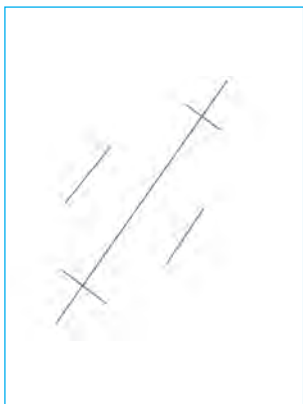
Súwretti reñli etip juwmaqlaw.

Emen ağashi japıraǵınıń súwretin salıw basqışları.

1

Súwretti qaǵazǵa jaylastırıw.

2

Qálemde úlgisin islew.

3

Súwretti qálemde juwmaqlaw.

4

Súwretti reńli etip juwmaqlaw.

Sizler bul súwretlerden paydalanıp, ózińiz qálegen japıraǵ súwretin salıń.

Ózińiz qálegen japıraǵ súwretin boyań.

«SHALĠAM» ERTEGI TIYKARÍDA MÚSIN ISLEW

Bir bar eken, bir joq eken, buringí ótken zamanda bir diyqan ata bolġan eken. Bir kúni ata shalġam ekken eken.

Shalġam úlken bolıp, ósip jetilisipti. Diyqan ata shalġamdı suwırıp almaqshı bolıpti. Tartıp, tartıp, jerden qoparıp ala al-

maptı. Sonda diyqan ata kempirin járdemge shaqırıptı. Kempiri atanı, ata shalǵamdı tartıptı, biraq shalǵam qozǵalmaptı. Kempir aqlıǵın járdemge shaqırıptı, aqlıǵı kúshikti, kúshik pıshıqtı, pıshıq tıshqandı shaqırıptı.

Tıshqan pıshıqtı, pıshıq kúshikti, kúshik aqlıqtı, aqlıq kempir apasın, kempir apası atanı, ata shalǵamdı tartıptı-tartıptı hám sońında suwırıp alıptı.

6–7 oqıwshı birgelikte «Shalǵam» ertegi qaharmanlarınıń músinlerin plastilinnen isleń. Olardı islewde hár túrli usıllardan paydalanıń.

Islengen músinlerdi ertektiń mazmunına qarap hár qıylı kóriniste jaylastırıw múmkin.

Máselen, tek shalǵam hám atanı jaylas-
tırsaq, ertekiń bir kórinisi payda boladı.

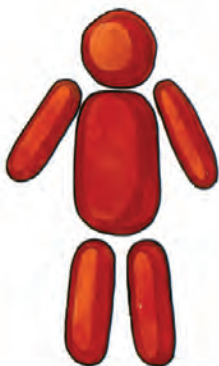
Basqasharaq jaylastırıp ertekiń basqa
kompoziciyasın payda etemiz.

**«Shalǵam» ertegi qaharmanlarınıń
músinlerin óz aldına bóleklerden
islew.**

Shalǵam.

Qız.

Kempir.

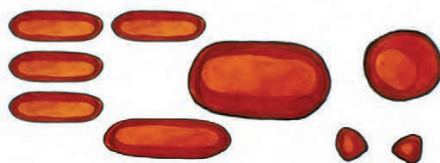
Ǵarri.

Kúshik.

Pishiқ.

Tishqan.

1. Kompoziciya degenimiz ne?
2. «Kúsh — birlikte» maqalın «Shalǵam» ertegi tiykarında túsindirip beriń.

1. Ózlerińiz qálegen ertek qaharmanları músinlerinen paydalanıp, ertektiń mazmunına sáykes basqa kompoziciya dúziń.
- 2*. «Men unatqan ertek» qaharmanları músinlerin isleń.

TÚYE SÚWRETIN SALÍW

Shıǵıs xalıqları áyyemgi Ullı Jipek jolı arqalı túyeler kárwanı menen shólistanlardan ótip, insanlar turmısı ushın zárúr bolǵan ónimlerdi uzaq úlkelerden elimizge alıp kelgen. Sonıń ushın «kárwan» delingende kóz aldımızǵa túyeler keledi.

B. Hojimatov. *Kárwan*

1. Kárwan haqqında nelerdi bilesiz?
2. Súwrette qanday kórinis hám neler súwretlengen?
3. Bul súwret qaysı súwretlew ónerine tiyisli?

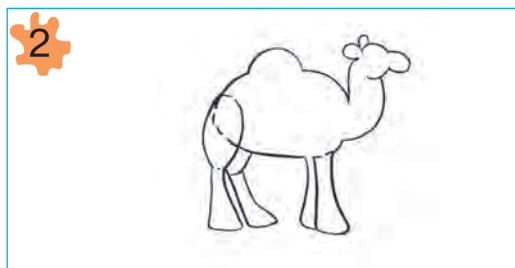

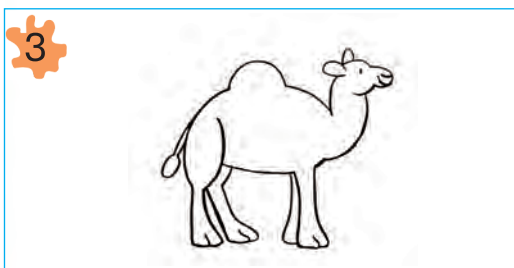
Túye súwretin salıw basqışları.

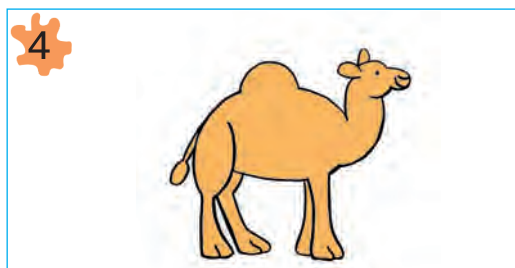
Súwretti qaǵazǵa
jaylastırıw.

Súwret ólshemlerin
belgilew.

Súwretti qálemde
juwmaqlaw.

Súwretti reńli etip
juwmaqlaw.

Berilgen súwretlerden paydalanğan jaǵdayda túye súwretin salıń.

K. Zommer. *Shıǵıs sayaxatshıları.*

1. Túyeler qanday kóriniste boladı?
2. Olardıń túrlerin bilesizbe?

Tómendegi súwretlerdi salıwda qanday qátege jol qoyılǵan?

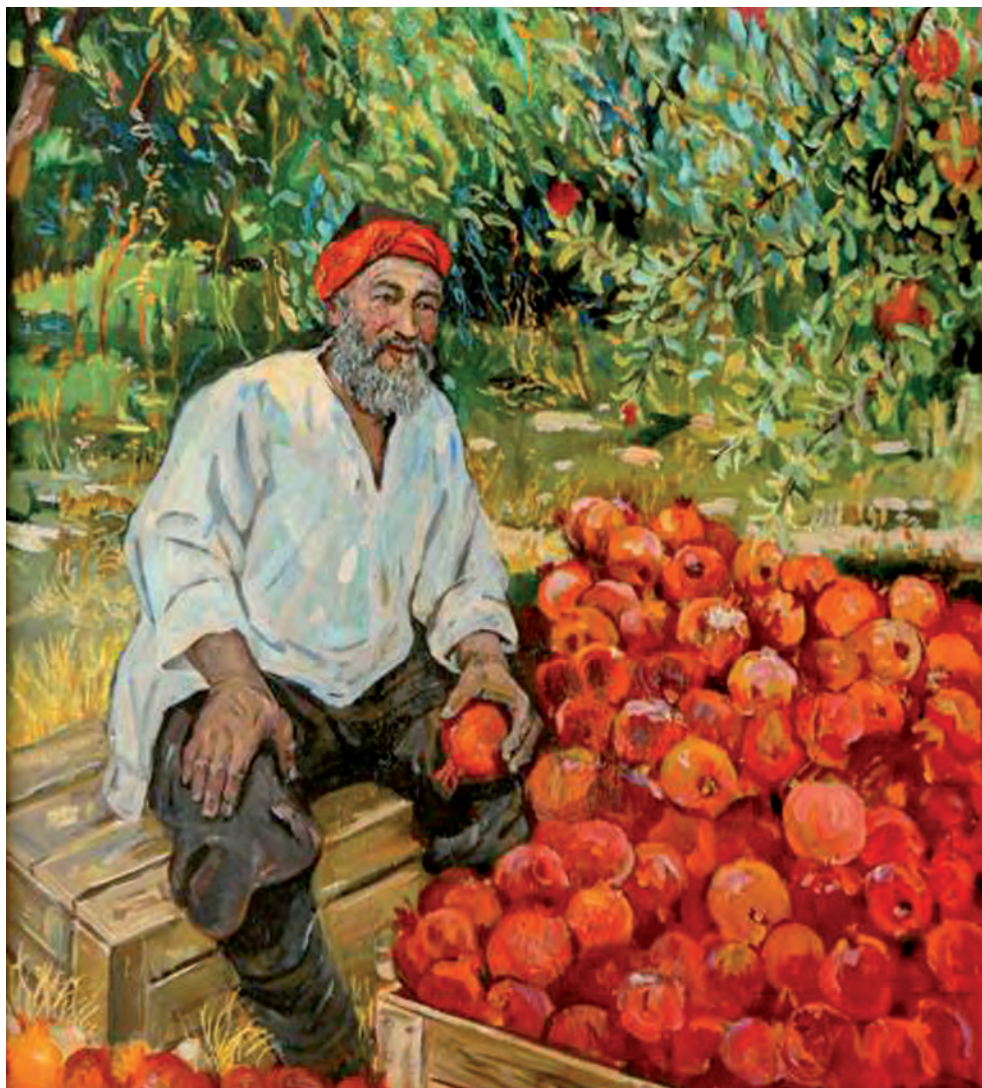

1. Túye súwretin boyań.

2*. Eki órkeshtli túye súwretin salıń.

«BABAMNÍŃ BAĖÍ» TEMASÍŃDA SÚWRET SALÍW

R. Ahmedov. *Bağda.*

8 — Súwretlew óneri

1. Fotosúwretlerde qaysı máwsimler súwretlengen?
2. Máwsim ózgerse reńler ózgeriwın túsindirıń.

X. Rahmanov. *Jazdıń zawqı.*

Tómendegi súwretlerdi diqqat penen baqlań hám olardı óz aldına túsindiriń, bir-biri menen salıstırıń. Olarda reńlerden máwsimlerdi ańlatıwshı sıpatında paydalanılǵan. Siz de súwret salıwǵa reńlerden durıs paydalanıwǵa háreket etiń.

1. Súwretlerde qaysı máwsimler sáwlelengen?
2. Máwsimlerdi súwretlewde xudojnik qaysı reńnen kóbirek paydalanǵan? Sebebi nede dep oylaysız?

«Babamniń baǵı» temasında súwret salıń.

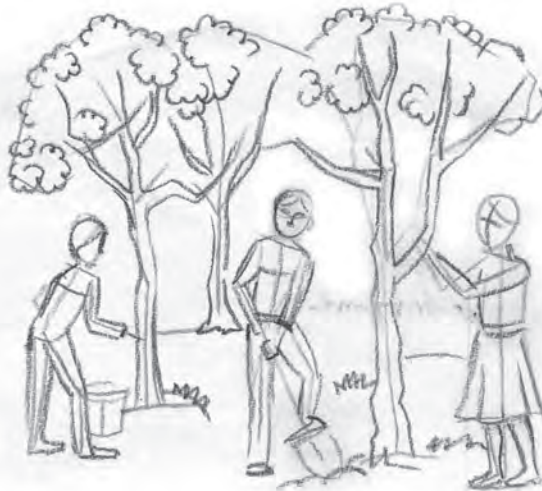
«Babamniń bađı» temasındađı súrretti salıw basqıshları.

1

Súrretti qađazđa jaylastırw.

2

Súrretti anıqlastırw.

3

Súwretti qálemde juwmaqlaw.

4

Súwretti reñli etip juwmaqlaw.

1. Jildiń tórt máwsiminde baǵlarda bolatuǵın ózgerislerdi esleń hám aytıp beriń.
2. Báhár máwsimin súwretlewde kóbirek qollanılatsuǵın reńlerdi sanań.

1. Klasta islengen «Babamniń baǵı» temasındaǵı súwretti aqırına jetkeriń.
2. Baǵdıń qálegen máwsimdegi súwretin salıń. Onı aldınǵı súwretińiz penen salıstırıń.

L. Abdullayev. *Júzim.*

«ÚSH SHÓJE HÁM ÚYREK» QOSÍGÍ TIYKARÍDA MÚSIN ISLEW

Úsh shóje hám úyrek

(Qosiqtan úzindiler)

S. Abduqahhar

...Kópiridi taba almay,
Úsh shóje qapa, hayran.
Qalay ótsek boladı:
Oylanıp qaldı úshewi...

...Sol gezde olardıń aldına,
Kelip qaldı úyrek.
Ózi kishkene sap-sarı,
Shójelerden bólek...

...Hámmesin de ótkizdi,
Endi dos bolıp jasar.
Úsh shóje, bir úyrek
Hesh urınbay oyna.

Súwrette qanday waqıya súwretlengen?

Shóje músinin (oyinshiq shójege qarap) islew basqishlari.

1

2

3

Úyrek músinin (oyinshiq úyrekke qarap) islew basqishlari.

1

2

3

«Úsh shóje hám úyrek» qosıǵı tiykarında músinshilik kompoziciyasın dóretiw.

Tiykarın islew.

Músinlerdi jaylastırw.

Toparlarga bólinip, «Úsh shóje hám úyrek» qosıǵı tiykarında shóje hám úyrekler músinlerin isleń.

1. Islengen músinlerdi qosıq mazmunına say túrde jaylastırıp, kompoziciya dóretiń.
- 2*. «Úsh shóje hám úyrek» qosıǵı tiykarında súwret salıń.

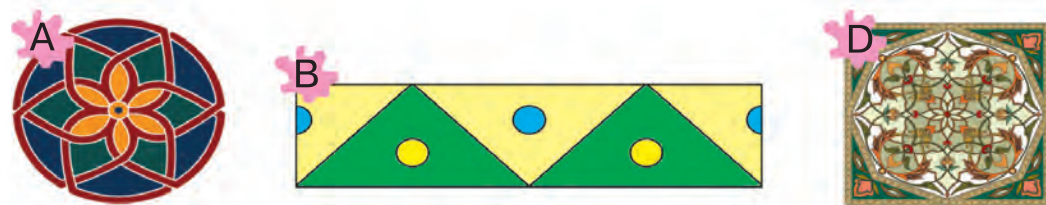
JUWMAQLASTIRISHI BAQLAW SABAĞI

I. Test sorawları:

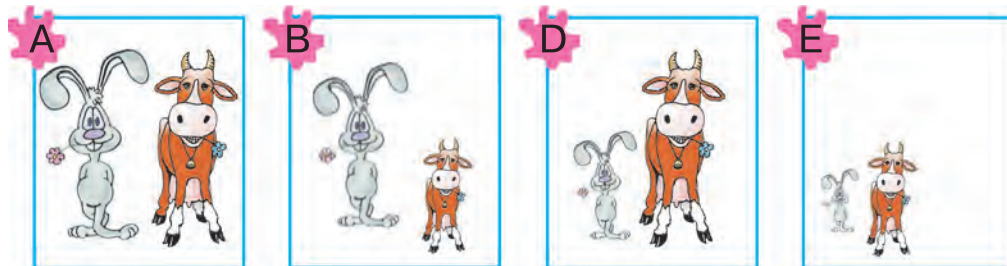
1. Qaysı súwrette súwret durıs jaylasqan?

2. Qaysı súwrette jol tárizli nağıs súwretlengen?

3. Qaysı súwret durıs islengen?

4. Kvadrat formasındaǵı naǵıstı anıqlań:

5. Qaysı bántte músınshilik kompozıyası berilgen?

6. Tóمندegi súwret janrlarınıń izbe-izligi qaysısında durıs belgilengen?

A.

1. Peyzaj;
2. Portret;
3. Natyurmort.

B.

1. Peyzaj;
2. Natyurmort;
3. Portret.

D.

1. Natyurmort;
2. Portret;
3. Peyzaj.

7. Erteklerge islengen illyustraciyalar izbe-izligi qaysısında durıs belgilengen?

A.

1. «Bawırsaq»;
2. «Shalǵam»;
3. «Pal hárresi menen shıbın».

B.

1. «Shalǵam»;
2. «Pal hárresi menen shıbın»;
3. «Bawırsaq».

D.

1. «Pal hárresi menen shıbın»;
2. «Shalǵam»;
3. «Bawırsaq».

II. Tapsırma.

Ótken sabaqta salınǵan «Babamnıń baǵı» súwreti boyınsha prezentaciya ótkeriń.

MAZMUNÍ

I SHEREK

Reñ hám túsler.....	5
Miywelerdiñ súwretin salıw.....	10
Peyzaj súwretin salıw.....	15
Ustazlar bayramına qutlıqlaw eskizin islew.....	20
Bawırsağ ertegi tiykarında músin islew.....	23
Xalıq ámeliy bezew óneri.....	27
«Gúz keldi» temasında súwret salıw.....	32
Aralıq baqlaw sabağı.....	37

II SHEREK

Balıq músinin islew.....	40
Gúzgi jumıslar temasında súwret salıw.....	43
Jol tárizli nağıs salıw.....	46
«Túlki menen qasqır» erteginen músin islew.....	51
«Yolka bayramı» temasında súwret salıw.....	55
Aralıq baqlaw sabağı.....	61

III SHEREK

«Qıs kórinisi» temasında súwret salıw.....	64
Júk mashinası súwretin salıw.....	67
Qus súwretin salıw.....	71
At (túye, pıshıq, pil) músinlerin islew.....	75

Nağıs úlgilerinen nusqa kóshiriw.....	79
Dóńgelek formasındaǵı nağıs kompoziciyasın salıw.....	84
8-mart bayramına qutlıqlaw eskizin islew.....	87
«Nawrız — báhár bayramı» temasında súwret salıw.....	90
«Meniń mektebim» temasında súwret salıw.....	95
Aralıq baqlaw sabaǵı.....	99

IV SHEREK

Terek japıraǵı súwretin salıw.....	102
«Shalǵam» ertegi tiykarında músin islew.....	105
Túye súwretin salıw.....	109
«Babamnıń baǵı» temasında súwret salıw.....	113
«Úsh shóje hám úyrek» qosıǵı tiykarında músin islew.....	119
Juwmaqlastırwshı baqlaw sabaǵı.....	122

**MUYASSAR ISOQOVA, RAHIM HASANOV,
BAHODIR HAYDAROV, ASQARALI SULAYMANOV,
SAODAT JUMANIYOZOVA, ABDUMANNOB ROZIQOV**

TASVIRIY SAN'AT

*Umumiy o'rta ta'lim maktablarining
2-sinfi uchun darslik*

Qayta ishlangan va to'ldirilgan beshinchi nashri

(Qoraqalpoq tilida)

Awdarmashi **S. Aytmuratova, Z. Oserbaeva**

Redaktor **S. Aytmuratova**

Xudojnik **A. Safarov**

Músinshiler **A. Raximov, J. Abduvahobov**

Kórkem redaktor **S. Qurbonov**

Tex. redaktor **E. Tolochko, B. Turimbetov**

Kompyuterde teriwshi **G. Azizova, N. Saukiewa**

Licenziya nomeri AI № 163. Basiwǵa ruqsat etilgen waqtı 20-may 2018-jıl. Formatı 70x90¹/₁₆. Pragmatica KRKP garniturası. Kegli 16, 14. Shártli baspa tabaǵı 9,36. Esap baspa tabaǵı 10,62. Shártnama №47-2018. Nusqası 12049 dana. Buyırtpa №

Ózbekstan Baspasóz hám xabar agentliginiń Sholpan atındaǵı baspa-koncern dóretiwshilik úyi. 100011, Tashkent, Nawayı kóshesi, 30.
Telefon: (371) 244-10-45. Faks (371) 244-58-55.

Ózbekstan Baspasóz hám xabar agentliginiń «G'afur G'ulom» atındaǵı baspa-poligrafiya dóretiwshilik úyinde baspadan shıǵarıldı. 100128, Tashkent, Labzak kóshesi, 86.

S 22 **Súwretlew óneri. 2** [Qor.]: ulıwma bilim beretuǵın mekteplerdiń 2-klası ushin sabaqlıq / M. Isaqova hám basqalar.—T.: Sholpan atındaǵı BKDÚ, 2018— 128 b.

ISBN 978-9943-05-832-3

**UOK 372.87=512.121(075)
KBK 85.15ya71**

Ijarağa berilgen sabaqlıq jaǵdayın kórsetetuǵın keste

№	Оқушınıń аtı áкесиниń аtı	Оқу јılı	Сабаклıqtıń alınǵандаǵı jaǵdayı	Класс басшısınıń қолı	Сабаклıqtıń tapsırılǵандаǵı jaǵdayı	Класс басшısınıń қолı
1						
2						
3						
4						
5						
6						

Сабаклıq ijaraga берилп, оқу јılı ақırında қайтарп alınǵанда жоқарıdaǵı кесте класс басшısı táрепинен tóмендеgi bahalaw ólshemlerine tiykarlanıp toltırıladi

Jańa	Sabaklıqtıń birinshi ret paydalanıwǵa берilgenдеgi jaǵdayı
Jaqsı	Muqabası pútin, sabaklıqtıń tiykarǵı bóliminen ajralmaǵan. Barlıq betleri bar. Jırtılmaǵan, betleri almasırılmaǵan, betlerinde jazıw hám sızıqlar joq.
Qanaatlandırarlı	Muqaba jelingen, bir qansha sızılıp, shetleri qayırılǵan, sabaklıqtıń tiykarǵı bóliminen alınıp qalıw jaǵdayı bar, paydalanıwshı táрепинен qanaatlanarlı qálpine keltirilgen. Alınǵan betleri qayta jelimlengen, ayırım betlerine sızılǵan.
Qanaatlanarsız	Muqabaǵa sızılǵan, jırtılǵan, tiykarǵı bólimnen ajralǵan yamasa pútkilley joq. Betleri jırtılǵan, betleri tolıq emes, sızıp, boyap taslanǵan. Sabaklıqtı qayta tiklew múmkin emes.